

LEHETŐSÉGEK, MOTIVÁCIÓ, KÖRNYEZET

VÁLLALKOZÓI MŰKÖDÉS
MAGYARORSZÁGON

GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR NEMZETI JELENTÉS

MAGYARORSZÁG

2023-2024

CSÁKNÉ FILEP JUDIT • SZENNAY ÁRON • TIMÁR GIGI

LEHETŐSÉGEK, MOTIVÁCIÓ, KÖRNYEZET VÁLLALKOZÓI MŰKÖDÉS MAGYARORSZÁGON

GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR
NEMZETI JELENTÉS
MAGYARORSZÁG
2023-2024

BGE

Budapest, 2024

ISSN print: 2939-8657

ISSN online: 2939-8320

ISBN print: 978-615-6342-80-5

ISBN online: 978-615-6342-81-2

DOI: [10.29180/978-615-6342-81-2](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-81-2)

Szerzők: Csákné Filep Judit, Szennay Áron, Timár Gigi

Lektor: Dr. Petheő Attila István

A *Global Entrepreneurship Monitor Nemzeti Jelentés – Magyarország, 2023-2024* a következőképpen idézhető:
Csákné Filep, J., Szennay, Á., Timár, G. (2024): *Lehetőségek, motiváció, környezet – vállalkozói működés*
Magyarországon. DOI: [10.29180/978-615-6342-81-2](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-81-2)

A szerzők külön köszönetüket fejezik ki Borsodi Zsófiának, a kutatás projektmenedzseri támogatásáért, valamint az adatfelvételben közreműködő BGE-s kollégáknak.

© Kiadja a Budapesti Gazdasági Egyetem, 2024

Felelős kiadó: Prof. Dr. Heidrich Balázs

Felelős szerkesztő: Csákné Dr. Filep Judit

Sorozatszerkesztő: Timár Gigi

Olvasószerkesztő: Borsodi Zsófia

Nyomdai előkészítés: Mediator Group Kft.

Korlátozott felelősségi nyilatkozat:

A *Global Entrepreneurship Monitor Nemzeti Jelentés – Magyarország 2023-2024* a GEM projekt adatfelvételéből származó információk felhasználásával készült. A jelentésben szereplő adatok értelmezése és elemzése a szerzők felelőssége, akiknek álláspontja nem feltétlenül tükrözi az általuk képviselt intézmény nézeteit.

A GEM magyarországi partnere a Budapesti Gazdasági Egyetem. A kutatást a BGE Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda végzi. Bővebb információ: <https://budapestlab.hu/>

A TKP2021-NKTA-44 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a Tématerületi Kiválósági Program 2021 (TKP2021-NKTA) pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Támogatók:

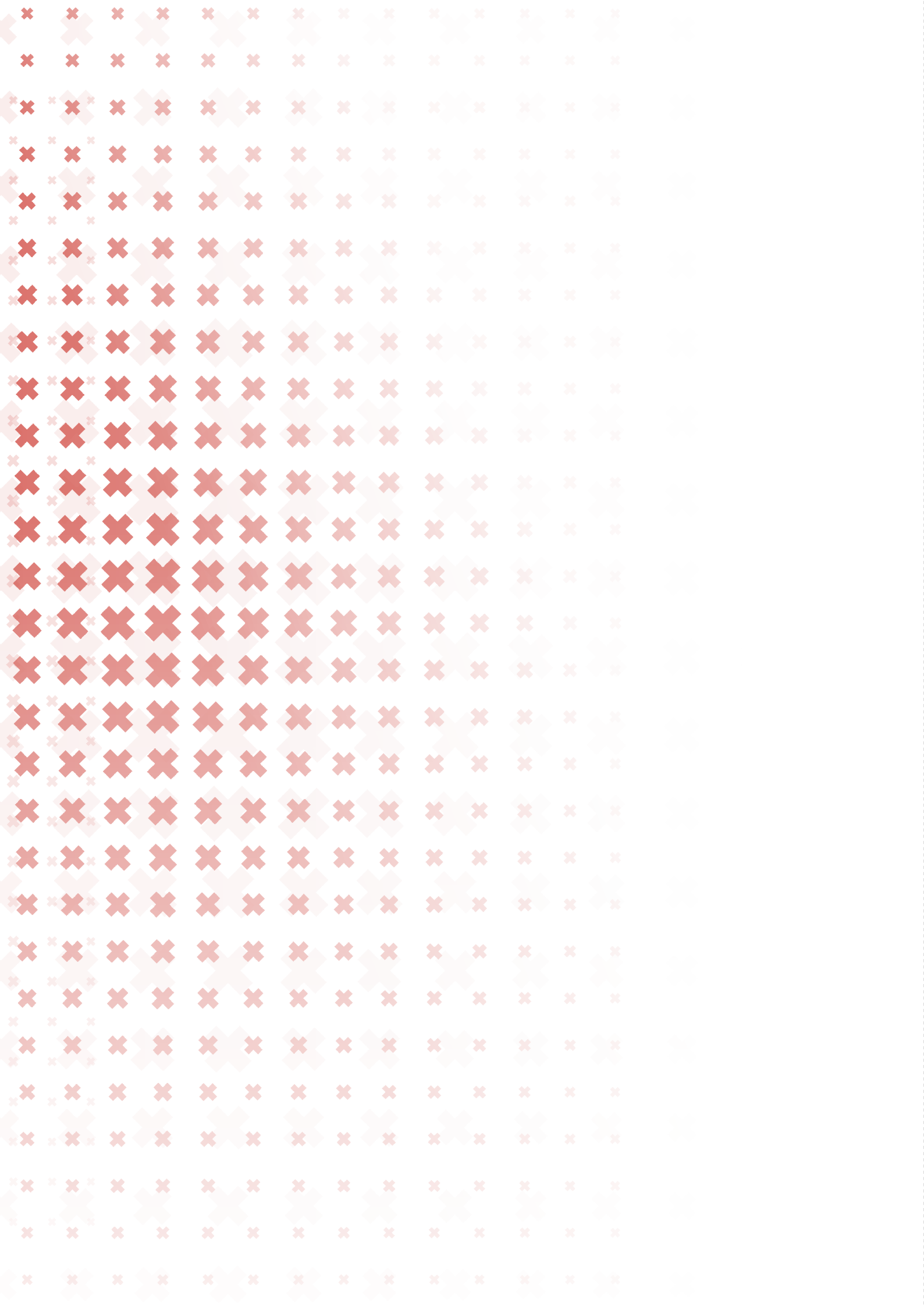
Szakmai partner:

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVÁLÓSULÓ
PROGRAM

Tartalom

Köszöntő	5
Előszó	7
Vezetői összefoglaló	9
ÁLTALÁNOS VÁLLALKOZÓI LÉGKÖR	15
Az életkor és a nem hatása a vállalkozói légkör megítélésében	
Az iskolai végzettség hatása a vállalkozói légkör megítélésében	
Vállalkozásoktatás	
Mennyire vonzó a vállalkozói lét?	
A VÁLLALKOZÓK JELLEMZŐI	29
Demográfia	
Technológiai szint szerinti megoszlás	
Kilépés a vállalkozói létből	
A vállalkozás motivációi	
Foglalkoztatás	
Innováció	
Lokalitás és exporttevékenység	
VÁLLALKOZÓI ÖKOSZISZTÉMA	49
GEM TERMINOLÓGIA	57
GEM fogalmi keretrendszer és adatfelvételi módszertan	
A GEM felmérésben részt vevő országok és kategorizálásuk	
Technikai részletek	
További irodalmak	

Köszöntő

Lóga Máté

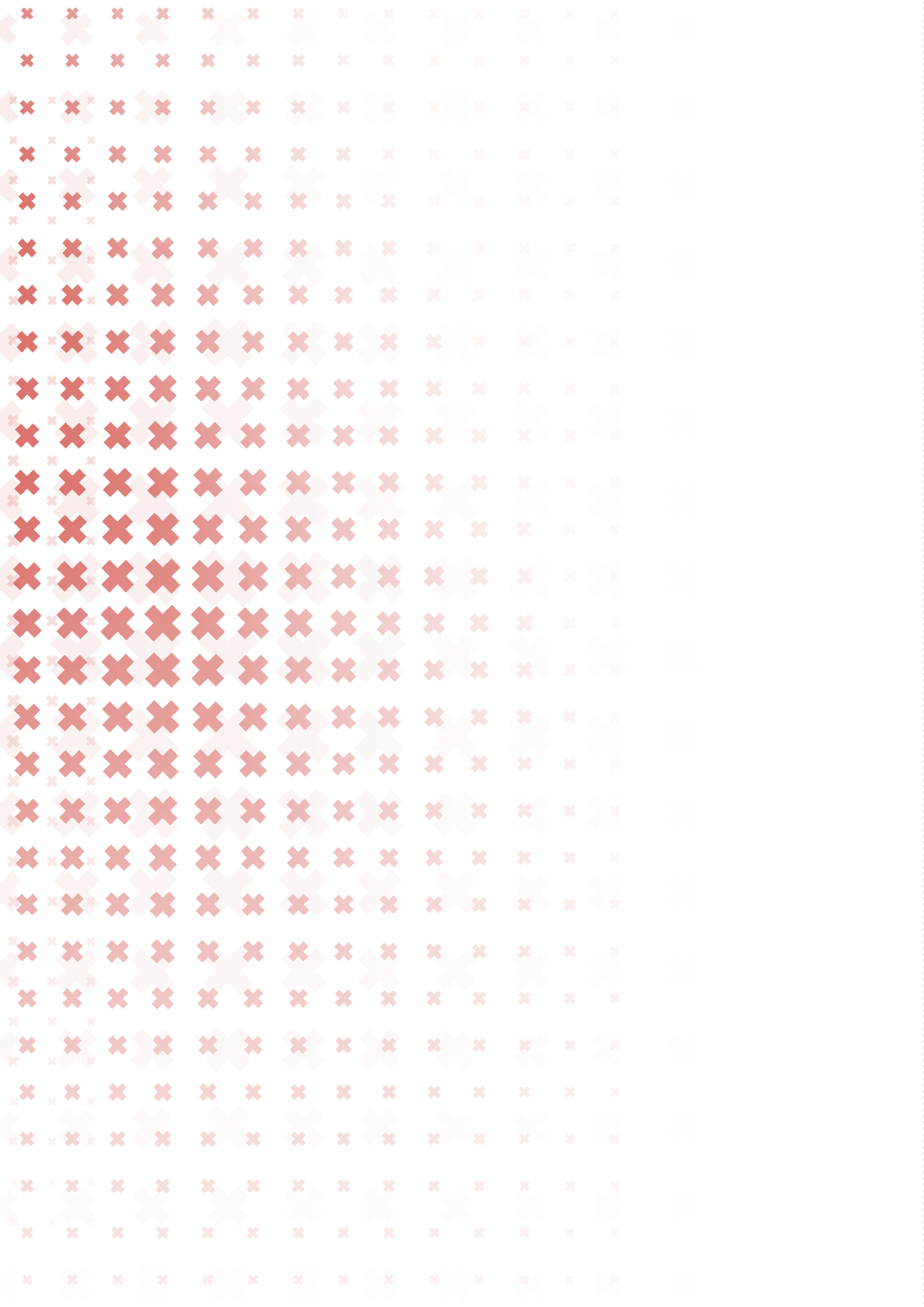
*Gazdaságstratégiáért, pénzügyi forrásokért és makrogazdasági elemzésért felelős államtitkár,
Nemzetgazdasági Minisztérium*

A hazai vállalkozások több mint 99 százalékát kitevő mikro-, kis- és középvállalkozások (KKV-k) a magyar munkavállalók közel kétharmadát foglalkoztatják. A gazdaság tartópillérét jelentő közel 900 ezer vállalkozás támogatása, fejlesztése, valamint a vállalkozói lét népszerűsítése ezért kiemelt állami feladat.

A háború és gazdasági recesszió sújtotta időkben kulcsfontosságú tényező a magyar KKV-szektor stabilitása, amely a gazdaság újraindításához, a gazdasági növekedés helyreállításához is szükséges. A stabilitáshoz kiszámítható keretekre és rugalmas működési környezetre van szükség, aminek megteremtése nem lehetséges a hazai vállalkozások mélyebb ismerete nélkül. Ebben jelent értékes segítséget a Budapesti Gazdasági Egyetem kutatása, mely hiteles alapot biztosít a döntéshozók számára a stratégiai irányok és a fejlesztési célok meghatározásához. Az elmúlt évek kutatásainak eredményei megbízható adatforrásként szolgáltak a hazai vállalkozásfejlesztés kereteit meghatározó KKV Stratégia (2019-2030) 2023. évi felülvizsgálata során is.

A felmérés eredményei komplex képet adnak a hazai vállalkozói ökoszisztéma működéséről és a vállalkozói kedv, hajlandóság aktuális helyzetéről. Ez utóbbi növeléséhez elengedhetetlen a vállalkozói lét és életpálya társadalmi megbecsültségének növelése, a vállalkozásindításhoz szükséges magabiztos alapismeretek erősítése és terjesztése az érdeklődők körében.

A turbulenciák korát éljük, amikor felértékelődik az a naprakész tudás, amely segít sikerrel alkalmazkodni a kihívásokhoz és megtalálni a fejlődéshez vezető utat. Az aktuális jelentés számos ismeretterjesztő megállapítást tartalmaz, melyek jó támpontot biztosítanak a magyar vállalkozói ökoszisztéma feltérképezéséhez és a vállalkozások hazai és nemzetközi környezetben történő összehasonlításához. Gratulálunk a kutatásban részt vevőknek, és érdeklődéssel várjuk a további eredményeket!

Előszó

Prof. Dr. Heidrich Balázs

Rektor, Budapesti Gazdasági Egyetem

A Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE) Magyarország legnagyobb üzleti közössége, amely jelenlegi és volt diákokból, az üzleti élet ma már aktív szereplőiből, oktatókból, üzleti partnerekből áll. Kutatásainkkal, képzéseinkkel nemcsak a nálunk tanulók számára teremtünk értéket, közösségünk tagjai építhetnek az itt születő tudásra egyetemi éveik alatt és után is, hiszen a BGE közösségéhez tartozás egy életre szól.

A BGE a Global Entrepreneurship Monitor, a világ legnagyobb vállalkozáskutatása közösségének tagjaként megbízható adatokat és trendeket mutat vállalkozói attitűdökről, tervekről, az ökoszisztéma állapotáról, az ezzel kapcsolatos trendekről. Ennek közvetlen tudományos értéke mellett hozzájárul az Egyetem harmadik missziójának további erősítéséhez is.

Az Egyetem fontos célja a tudás megosztása és minél szélesebb körű hasznosításának támogatása. A GEM pedig kiváló példája annak, miként tudjuk erősíteni nemzetközi kapcsolatainkat, partnerei lenni a vállalatoknak és a szakpolitikai döntéshozóknak. A GEM-ben vizsgált témák partnereink széles köre számára biztosítanak hasznos támogatást az adatalapú döntéshozáshoz. Az adatok beépültek tananyagokba, szakpolitikai és üzleti háttérelvezésekbe, és legnagyobb örömünkre partnereink büszkén mutatják meg, hogy hozzájárultak e fontos és Magyarországon egyedülálló kutatás elkészültéhez is.

Hiszünk a partnerségek erejében, és nemcsak bízunk benne, de mindent megteszünk azért, hogy a GEM évente friss és megbízható adatok forrásaként még számos innovatív, izgalmas és hasznos együttműködés alapja legyen, hozzájárulva ahhoz, hogy a tudományos eredmények a mindennapokban, közösségünk minél több tagja számára hasznosuljanak.

Vezetői összefoglaló

A vállalkozók az egész nemzetgazdaság számára értéket teremtenek nemcsak közvetlen gazdasági és munkaerőpiaci értelemben, hanem tenni akarásuk, innovációik révén a társadalmi fejlődés áttételesebb kontextusában is. Így a vállalkozói lét és a vállalkozások lakossági megítélése, a vállalkozók attitűdjei, az őket körülvevő ökoszisztéma állapota a vállalkozók, a vállalkozni szándékozók mellett a gazdasági területen dolgozó döntéshozók, szakpolitika számára is fontos témák. A vállalkozások és a vállalkozói attitűdök és tervek vizsgálata épp ezért nemcsak a tudomány, hanem a szélesebb társadalom számára is fontos és érdekes eredményeket hozhat.

A Global Entrepreneurship Monitor (GEM), a világ legnagyobb vállalkozáskutatása 1999 óta biztosít megbízható adatokat a felmérésben részt vevő gazdaságokra jellemző vállalkozói aktivitásról, a vállalkozási ökoszisztéma helyzetéről. A globális felmérésben, amelyben világszerte neves egyetemek vesznek részt, 2020-tól a Budapesti Gazdasági Egyetem képviseli Magyarországot. Immár harmadik éve került sor a hazai adatgyűjtésre a BGE Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda irányításával. A kutatás során a felnőtt, 18-64 éves lakosság körében 2023 fő bevonásával zajlott reprezentatív kérdőíves felmérés, továbbá 36 szigorú feltételek alapján kiválasztott szakértő megkérdezésére került sor.

Jelen riport a kutatás magyar eredményeit foglalja össze, információt nyújtva a vállalkozói atmoszféra, aktivitás és ökoszisztéma hazai helyzetéről, lehetőséget biztosítva az eredmények európai és globális összehasonlítására is.

Stabil vállalkozói légkör

A vállalkozói légkör megítélése – vagyis a vállalkozói léttel kapcsolatos véleményeket összegző kérdések eredménye – az előző évhez hasonló változékony környezet ellenére is stabil maradt. Továbbra is minden második ember ismer valakit, aki az elmúlt két évben indított vállalkozást, tízből öten úgy vélik, Magyarországon könnyű vállalkozást

indítani és tízből négyen nem fognak vállalkozásba az esetleges kudarc lehetősége miatt. A gazdasági várakozásokkal kapcsolatos aggodalmakat mutatja, hogy a 2022-ben tapasztalt alacsony szinten (28,2%) stagnál azok aránya, akik kedvező vállalkozásalapítási lehetőséget látnak a következő 6 hónapban.

A vállalkozói légkör megítélésében a demográfiai jellegzetességeknek is szerepe van. A fiatalabb (44 év alatti) korosztály több vállalkozót ismer, több kedvező lehetőséget lát és saját tudásában is jobban bízik, miközben az idősebbek nagyobb arányban vélik úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani. A férfiak – az előző évekhez hasonlóan – a vállalkozói atmoszféra valamennyi vizsgált eleme esetében a nőknél rendre pozitívabb válaszokat adtak, míg az iskolai végzettség a vállalkozáshoz szükséges tudás meglétében okozott drámai – csaknem kétszeres – különbséget a magasabb végzettségűek javára.

Az elmúlt években ugyan lassú növekedésnek indult azok aránya, akik saját megítélésük szerint rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges tudással, készségekkel, illetve tapasztalattal, a jelenlegi 38,3 százalékos érték azonban továbbra is lényegesen elmarad mind az EU, mind a hasonló társadalmi-kulturális és történelmi háttérrel rendelkező kelet-közép-európai EU tagországok átlagától (rendre 52,0, illetve 53,6%).

Az alacsony arányt magyarázhatja, hogy a felnőtt magyar lakosság mindössze 16,2 százaléka részesült valamilyen vállalkozói oktatásban, többségük (52,0%) iskolarendszeren kívüli formában. Tízből heten pedig úgy váltak vállalkozóvá és működtetik a cégüket, hogy soha nem vettek részt vállalkozásoktatásban, ami feltehetően negatívan befolyásolja a működési hatékonyságukat és versenyképességüket.

Továbbra is pozitív és a globális és az európai átlaghoz közeli a vállalkozók általános társadalmi megítélése. Minden második ember szerint nagy médiafigyelem irányul a vállalkozásokra (50,9%), a sikeres vállalkozók magas státusszal rendelkeznek (48,5%), valamint a vállalkozói lét kívánatos karrierlehetőség (47,2%). Mindez pozitívan befolyásolhatja a vállalkozási hajlandóságot, különösen, hogy a 35 év alattiak az átlagnál nagyobb arányban vélik úgy, hogy a vállalkozói lét kívánatos karrierlehetőség és hogy a vállalkozók magas státusszal rendelkeznek.

Több kilépővel is stabil aktivitás

Stabil a magyar lakosság vállalkozási aktivitása is. A 18-64 év közöttiek 10,4 százaléka tervez a következő három évben vállalkozást indítani (az önfoglalkoztatást is beleértve), ami megegyezik a korábbi években mért aránnyal. A vállalkozói légkör 2022-es, a korábbinál némiképp alacsonyabb szintű értékelésének stagnálása és a vállalkozásukat megszakító korábbi évekhez képest lényegesen magasabb aránya

ellenére sem a vállalkozásindítási szándékkal rendelkezők, sem a korai szakaszban levő vállalkozók lakosságon belüli aránya nem változott érdemben, míg a bejáratott vállalkozások aránya még nőtt is, bár csak hibahatáron belüli mértékben.

Ezzel együtt mind a korai szakaszban lévő vállalkozások aránya (9,9%), mind a bejáratott vállalkozások aránya (7,4%) alacsonyabb Magyarországon a GEM kutatásban részt vevő országok átlagánál (rendre 14,3, illetve 8,0%), a két típusú vállalkozás aránya azonban hasonló a globális és a GEM-ben részt vevő európai országokra jellemző arányhoz.

A korábbi évek tapasztalataihoz hasonlóan mind a korai szakaszban lévő vállalkozások, mind a bejáratott vállalkozások esetén a férfiak vállalkozási aktivitása meghaladja a nőkéét. Fontos adat, hogy bár a nők vállalkozásindítási aktivitása a férfiakéval azonos, a női vállalkozások – számos okból kifolyólag – kisebb eséllyel maradnak fenn tartósan. A vállalkozók nemtől és a vállalkozás érettségi szintjétől függetlenül átlagosan magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek a vállalkozással nem rendelkezőknél, ugyanakkor a nők általánosan magasabb iskolai végzettsége nem jelenik meg körükben magasabb vállalkozási aktivitásban.

Az előző évek eredményeihez képest lényegesen, 3,5 százalékra nőtt a vállalkozásukból kilépők aránya. Ennek oka az esetek felében valamilyen gazdasági tényező, a fennmaradó eseteket személyes és családi okok magyarázzák. Minden hatodik (17,1%) vállalkozás folytatta valamilyen formában a működését a válaszadó vállalkozó kilépése után is, viszont a vállalkozásból kilépőknek csak ötöde (22,0%) tervez újra vállalkozást indítani a következő 3 évben, ami a GEM országok között – Görögország és Lengyelország után – a harmadik legalacsonyabb érték.

A vállalkozások többsége – a korai szakaszban lévő vállalkozók kétharmada (68,4%), míg a bejáratott vállalkozások négyötöde (78,6%) – úgy számít, hogy öt év múlva is a mostani számban foglalkoztat majd alkalmazottakat és továbbra is meglévő, a lakóhelyén élők számára is ismert terméket vagy szolgáltatást értékesít, illetve ehhez már ismert technológiát, illetve eljárást alkalmaz. Az előző évekhez képest pozitív, bár kellő óvatossággal kezelendő fejlemény, hogy mind a forgalmazott termékek, illetve szolgáltatások, mind az azok előállításához alkalmazott technológiák és eljárások tekintetében a vállalkozók több, mint tizede legalább országos újdonságról nyilatkozott.

A vállalkozók legnagyobb részének tevékenysége magyarországi piacra terjed ki, a nemzetközi piacon is aktív vállalkozások – a korábbi évek eredményéhez hasonlóan – többnyire a korai szakaszban lévő vállalkozók közül kerülnek ki. E kategóriában a vállalkozók 30,1 százaléka aktív a külföldi piacon is, míg a bejáratott vállalkozások között ez az érték csupán 17,8 százalék. A jelenség stabilitása ugyanakkor arra utal, hogy a külpiaci aktivitást a vállalkozások nem képesek fenntartani.

A megélhetés lett az elsődleges motiváció, de a vagyon is vonzó

Lényeges változás látszik a vállalkozási motivációkat vizsgálva. A 2023-as felmérés alapján egyértelműen és döntően a megélhetés biztosítása a legfontosabb vállalkozásindítási motiváció, ami a korai szakaszban levő vállalkozások 89,8, míg a bejáratott vállalkozások 84,5 százalékánál jelent meg. Ez a két vállalkozási fázis esetében rendre 23,1, illetve 12,8 százalékpontos növekedést jelent. Az anyagi biztonság fenntartásával kapcsolatos aggodalmakat mutatja az is, hogy a hatalmas vagyon, illetve magas jövedelem elérése mint motiváció szintén jelentősen növekedett: a korai szakaszban lévő vállalkozók esetén az elmúlt két évben tapasztalt 32,5-37,0 százalék közötti sávból 80,1 százalékra, míg a bejáratott vállalkozók esetén a 18,3-19,2 százalékos intervallumban 75 százalékra nőtt.

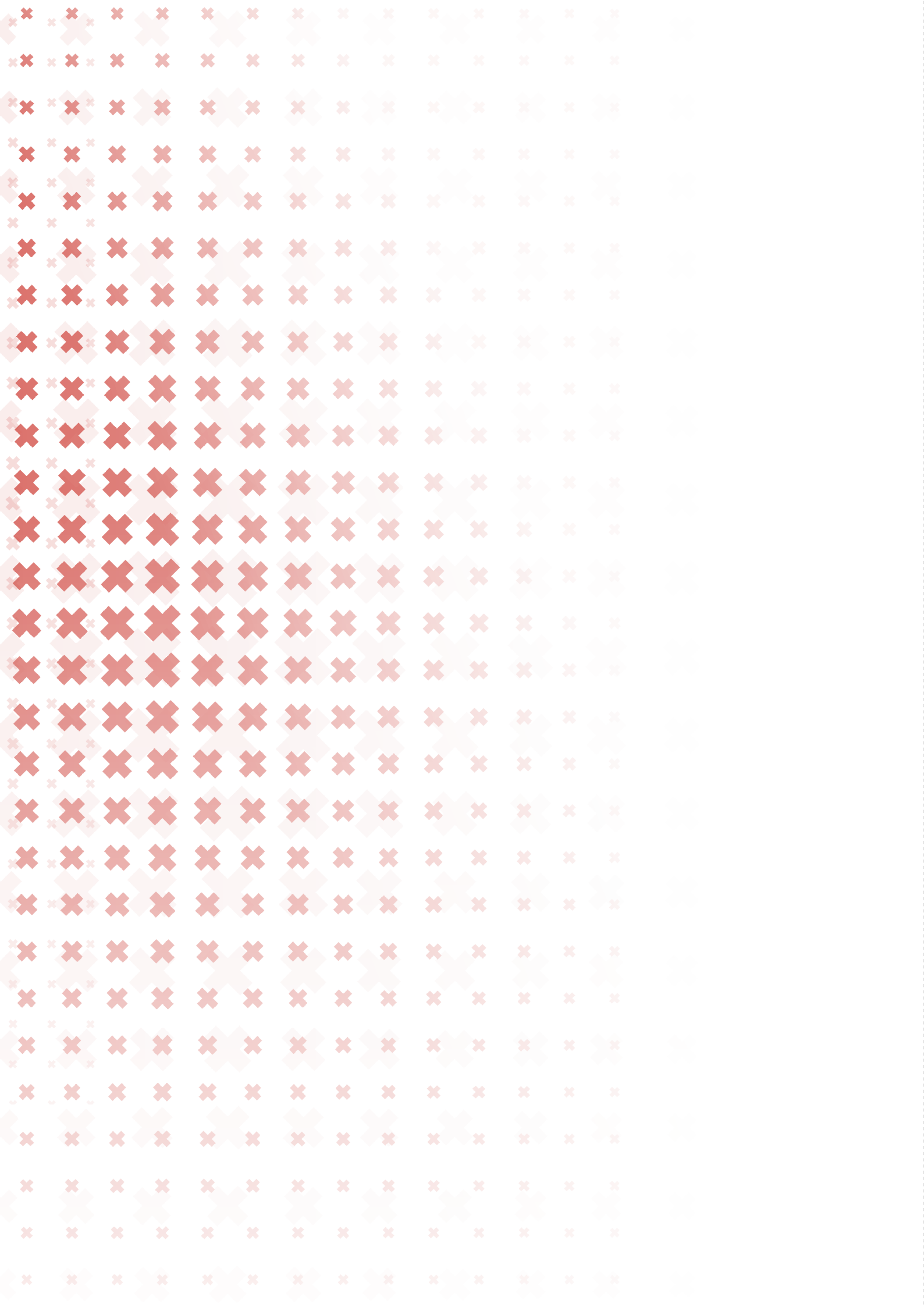
A magyarországi GEM kutatócsoport a hazai vállalkozók vállalkozási motivációnak mélyebb megértése érdekében a kérdőívet nemzetközi szakirodalmi források alapján további lehetséges vállalkozási motivációkkal bővítette. Ezek figyelembevételével a hazai vállalkozók számára az elsődleges cél a kényelmes megélhetés biztosítása, a függetlenség, valamint az önmegvalósítás. Míg a függetlenség mindkét vállalkozási fázis esetén azonos fontossággal bír, a kényelmes megélhetés, illetve az önmegvalósítás mint motiváció inkább a kezdő vállalkozókat jellemzi. A vállalkozóknak csak felére jellemző motívum az innovatív új ötletek megvalósítása, valamint a környezeti-, illetve társadalmi problémák megoldása – bár a kezdő vállalkozókat az innováció némileg magasabb arányban motiválja.

Középmezőnyben a hazai ökoszisztéma

A 2023-as szakértői értékelések alapján a vállalalkozási ökoszisztéma állapotát mérő komplex mutató (NECI) értéke Magyarországra vonatkozóan 4,5-re csökkent az előző évi 4,7-es értékről. Hazai viszonylatban a fizikai infrastruktúra, a kereskedelmi és szolgáltatói infrastruktúra, a könnyű belépés: szabad, nyitott, növekedő piacok és a kormányzati politika: adók és bürokrácia ökoszisztéma elemek értékelése éri el, vagy haladja meg a kielégítőnek tekinthető 5-ös értéket.

A korábbi évekhez hasonlóan a leggyengébb értékelést a vállalkozásoktatás a közoktatásban (2,2) kapta. A szakértők az egy évvel korábbinál valamivel kedvezőtlenebbül ítélték meg a vállalkozások finanszírozásának elégségességét – amely azonban még így is a globális és régiós átlag feletti – és a vállalkozásfinanszírozáshoz való hozzáférés könnyűségét, valamint a kormányzati vállalkozási programokat és a kormányzati politika: támogatás és relevancia ökoszisztéma-elemeket. A 2023-as szakértői adatfelvétel kiemelt témája volt a fenntarthatóságra vonatkozó vélemények feltérképezése. Az eredmények szerint a vállalkozások fenntarthatósággal kapcsolatos fontosságérzete meghaladja annak törvényalkotásban érzékelt jelentőségét.

Globális viszonylatban a magyar 4,5-es NECI érték közepesnek tekinthető, két tized ponttal maradv el a 4,7-es GEM átlagtól. A felmérésben részt vevő visegrádi országok között ugyanakkor Magyarország ökoszisztéma értékelése a legkedvezőbb, meghaladva a 4,0-es szlovák és a 4,2-es lengyel értéket.

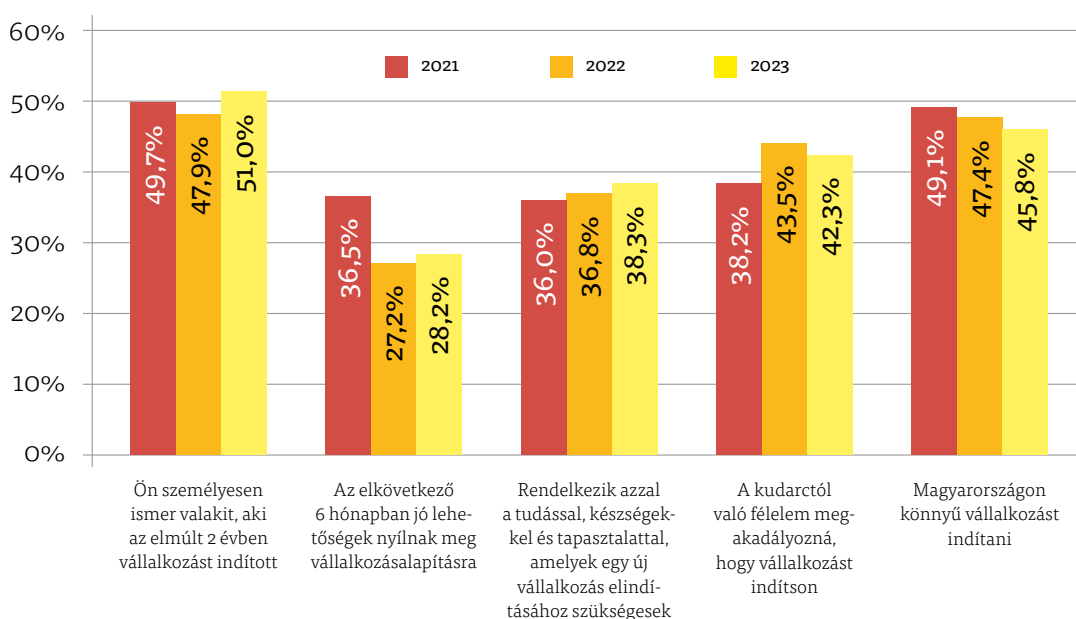
ÁLTALÁNOS VÁLLALKOZÓI LÉGKÖR

A vállalkozói légkör értékelése stabilnak tekinthető az elmúlt évekből származó adatokkal összevetve (1. ábra).

Az előző évek adataihoz hasonlóan továbbra is minden második (51,0%) aktív korú ismer a környezetéből olyan személyt, aki az elmúlt 2 évben új vállalkozást indított, és továbbra is tízből ötten (45,8%) gondolják úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani. E tekintetben azonban óvatosságra ad okot, hogy ez az érték 2021 óta kis mértékben, de folyamatosan romlik. A gazdasági várakozásokat övező aggodalmakat mutatja, hogy a 2022-ben tapasztalt alacsony szinten (28,2%) stagnál azok aránya, akik kedvező vállalkozásalapítási lehetőséget látnak a következő 6 hónapban. 2022-höz viszonyítva hibahatáron belül csökken a felnőtt lakosságban azok aránya, akiket az esetleges kudarc visszatart a vállalkozásalapítástól, továbbra is tízből négyen (42,3%) nem vállalkoznak az esetleges bukás lehetősége miatt. A felmérés eredményei alapján **mindhárom mutató a 2021-es szinthez képest alacsonyabb, 2022-ben mért szinten stagnál. E tendencia tartós fennmaradása esetén középtávon negatívan befolyásolhatja a vállalkozói hajlandóságot.**

A gazdasági várakozásokat övező aggodalmakat mutatja, hogy alacsony szinten stagnál azok aránya, akik kedvező vállalkozásalapítási lehetőséget látnak.

1. ábra: Vállalkozói légkör Magyarországon

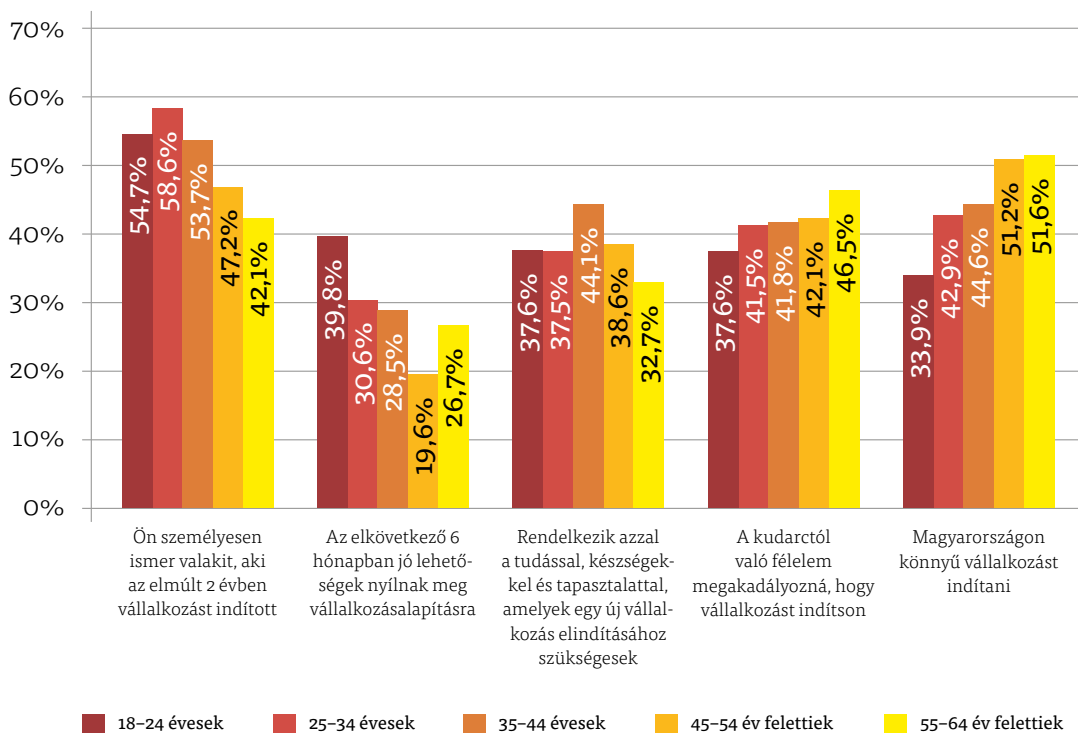
Pozitív eredmény ugyanakkor, hogy hibahatáron belüli mértékben, de fennmaradt a 2022-ben elindult növekvő aránya azoknak, akik saját bevallásuk szerint rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges tudással, készségekkel, illetve tapasztalattal. Bár a növekedés mértéke két év alatt 2,3 százalékpont, kedvező irányt jelöl, hogy a rendkívül **alacsony bázisról indulva 2023-ra már tízből négyen (38,3%) vélték elégségesnek a saját felkészültségüket.**

Az életkor és a nem hatása a vállalkozói légkör megítélésében

Eltérő szocializációjuk, tapasztalataik, élethelyzetük következtében az egyes korcsoportok különböző módon ítélik meg a vállalkozói légkört (2. ábra). Jó példa erre, hogy a 44 évnél fiatalabbak az átlagosnál (51,0%) magasabb arányban ismernek olyan személyt, aki az elmúlt 2 évben új vállalkozást indított. A legnagyobb arányban (58,6%) a 25-34 év közöttiek nyilatkoztak úgy, hogy ismernek új vállalkozókat.

Az életkornak az eredmények szerint szerepe van a magabiztosságban és a körülmények pozitív értékelésében is. A fiatalabbak magabiztosabbak – inkább gondolják úgy, hogy az elkövetkezendő 6 hónapban kedvező lehetőségek nyílnak vállalkozásalapításra és némileg magasabbra is értékelik a saját vállalkozásindításhoz kapcsolódó tudásukat, készségeiket és tapasztalataikat, miközben az idősebbek gondolják úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani.

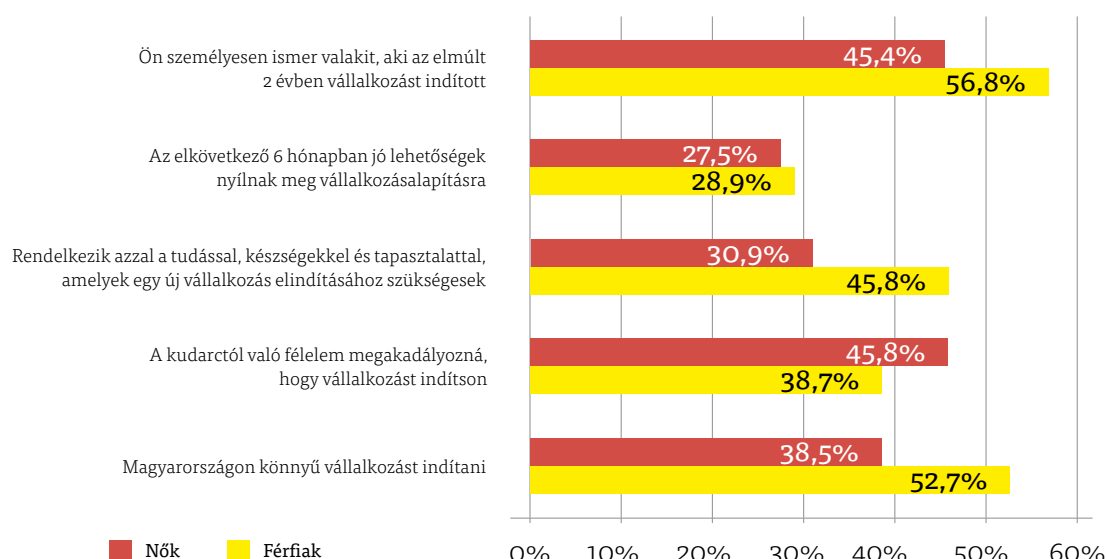
2. ábra: A vállalkozói atmoszféra életkor szerinti értékelése

A 2022-es eredményektől eltérően a 2023-as adatok alapján már nem találtunk eltérést a korosztályok kudarckerülése között, vagyis a bár a 18-24 év közöttieket az esetleges kudarccsal való félelem az átlagosnál némileg kevésbé, az 55-64 év közöttieket pedig az átlagosnál némileg jobban visszatartja a vállalkozásindítástól, ez az eltérés statisztikailag már nem jelentős.

A férfiak – az előző évekhez hasonlóan – a vállalkozói atmoszféra valamennyi vizsgált eleme esetében a nőknél rendre pozitívabb válaszokat adtak. Nagyobb arányban ismernek vállalkozókat, jobban bíznak a vállalkozáshoz szükséges tudásukban, kevésbé befolyásolja a kudarctól való félelem a vállalkozásalapítási hajlandóságukat, továbbá könnyebbnek ítélik meg a Magyarországon való vállalkozásindítást is (3. ábra). A legnagyobb egyetértés férfiak és nők között a vállalkozói atmoszféra elemeit tekintve abban mutatkozik, hogy mind a férfiaknak, mind a nőknek csak némileg több, mint negyede (rendre 27,5, illetve 28,9%) gondolja úgy, hogy a következő 6 hónapban kedvező vállalkozásalapítási lehetőségek nyílhatnak.

3. ábra: A vállalkozói atmoszféra nemek szerinti értékelése

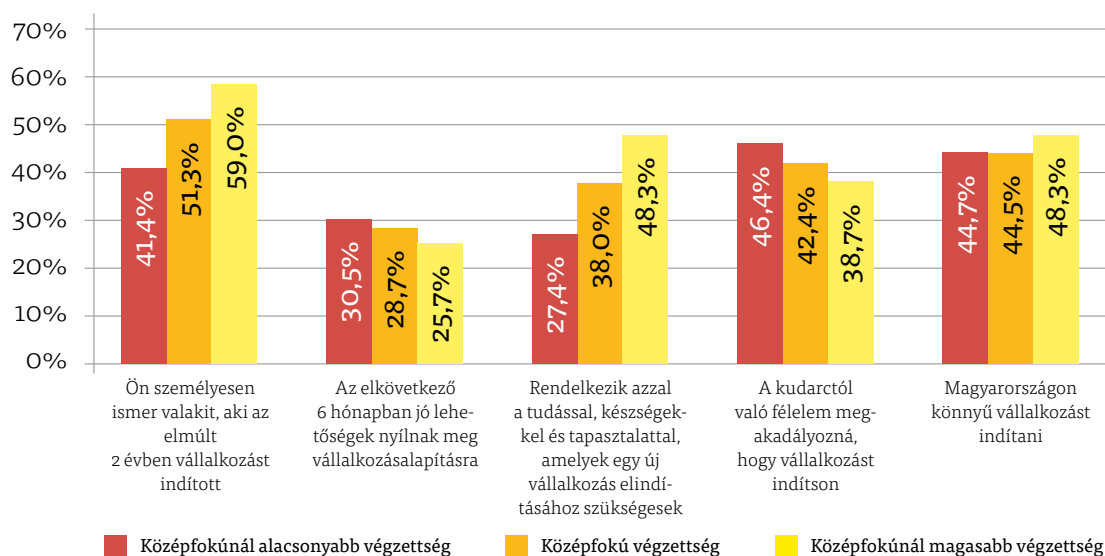
Az iskolai végzettség hatása a vállalkozói légkör megítélésében

Az elemzésben vizsgáltuk, hogy az iskolai végzettség befolyásolja-e a vállalkozói atmoszféra megítélését (4. ábra). Az adatok alapján a magasabb végzettség pozitív kapcsolatban áll azzal, hogy valaki ismer-e olyan embert, aki az elmúlt 2 évben indította a vállalkozását, illetve azzal, hogy rendelkezik-e a vállalkozásindításhoz szükséges tudással, készségekkel, illetve tapasztalattal. A középfokúnál magasabb végzettségűek lényegesen magasabb arányban ismernek új vállalkozót, mint az ennél alacsonyabb végzettséggel rendelkezők. A különbség még drámaibb – csaknem kétszeres – a vállalkozásindításhoz szükséges

tudás, készségek és tapasztalat megléte esetében. Ez az eredmény arra utal, hogy célszerű lehet a vállalkozások indításához és működtetéséhez elengedhetetlen ismereteket tartalmazó kurzusokat, tréningeket fejleszteni az alap- és a középfokú oktatásban tanulók számára is. A magasabb végzettség a kudarckerülés szempontjából is pozitívan függ össze a vállalkozói aspirációval, a magasabb végzettségűeket kevésbé tartja vissza a vállalkozásindítástól az esetleges kudarc lehetősége.

A vállalkozásalapítás könnyűségét tekintve ugyanakkor konszenzus mutatkozik: végzettségtől függően az aktív korú lakosság 44,7-48,3 százaléka véli úgy, hogy Magyarországon könnyű vállalkozást indítani. Ugyan a magasabb végzettségűek némileg negatívabban ítélik meg a következő fél évben nyíló vállalkozásindítási lehetőségeket, ez az eltérés statisztikailag nem jelentős.

4. ábra: Vállalkozói atmoszféra iskolai végzettség szerinti értékelése

Vállalkozásoktatás

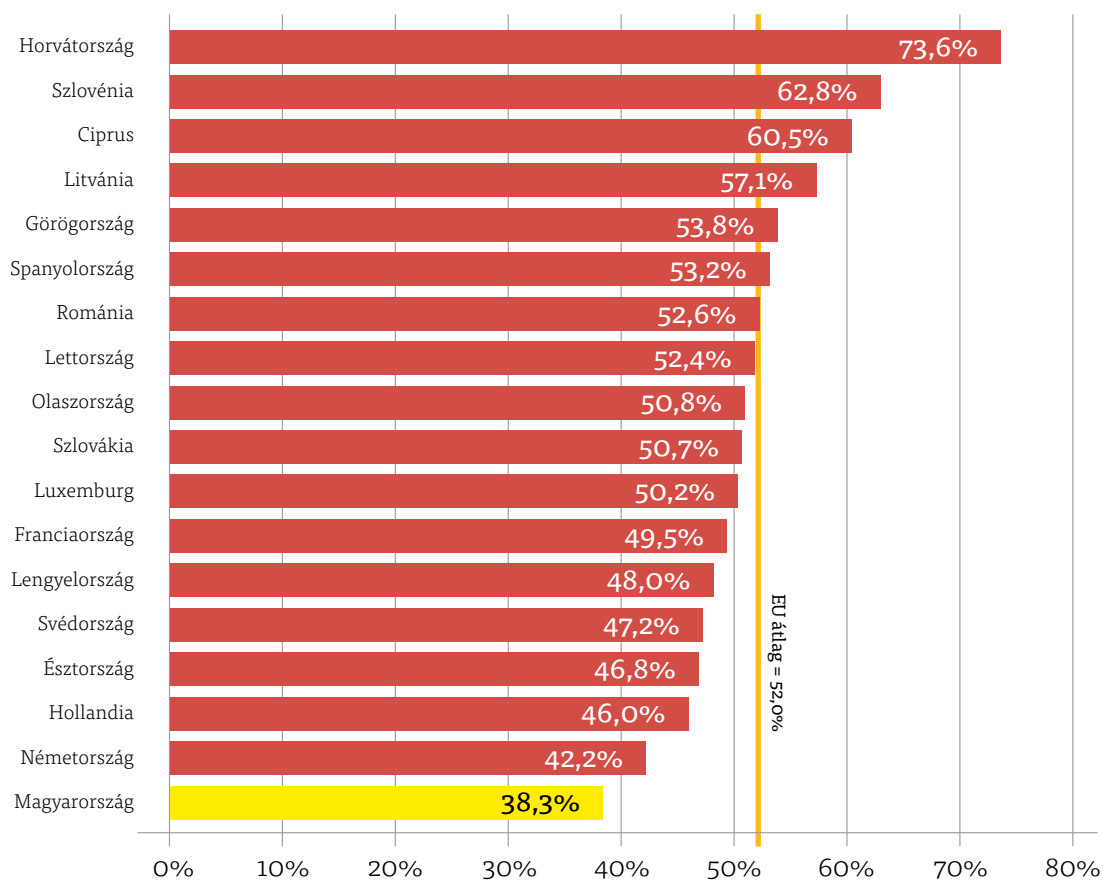
Bár növekszik, még mindig Magyarországon a legalacsonyabb az EU-n belül azok aránya, akik úgy érzik, rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges tudással.

A BGE Budapest LAB kutatásainak egyik fókuszterületét a vállalkozásoktatás jelenti, így különös hangsúlyt fektetünk vállalkozásoktatás aktuális állapotának bemutatására, az arra ható tényezők feltárására. Tekintettel a közös szabályozási háttérre, a magyar eredmények – néhány, külön jelzett kivételtől eltekintve – a tanulmány egészében európai uniós összehasonlításban kerülnek bemutatásra.

Ugyan 2021 óta lassan, de folyamatosan növekszik a magyarországi 18-64 év közötti lakosságon belül azok aránya, akik saját bevallásuk szerint rendelkeznek a vállalkozásindításhoz szükséges tudással, készségekkel, illetve tapasztalattal, ez az érték a legalacsonyabb a GEM kutatásban részt vevő európai uniós országok között (5. ábra). A 2023-as

38,3 százalékos arány lényegesen elmarad mind az EU, mind a hasonló társadalmi-kulturális és történelmi háttérrel rendelkező kelet-közép-európai EU tagországok átlagától (rendre 52,0, illetve 53,6%). A kutatásban részt vevő más országok adatai alapján ugyanakkor ez az érték javítható – a 2021-ben és 2022-ben Magyarországhoz hasonlóan lemaradó Németország lényegesen, két év alatt 5,1 százalékponttal, míg a 2021-ben kifejezetten alacsony rátát (33,4%) felmutató Szlovákia 17,3 százalékpontot javított – fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ahhoz, hogy ez megbízhatóan tendenciának tekinthető-e, a további évek adatfelvételei adhatnak választ.

5. ábra: Nemzetközi összehasonlítás – A vállalkozásindításhoz elegendő tudással, készséggel, tapasztalattal rendelkezők aránya a 18-64 év közötti lakosságon belül

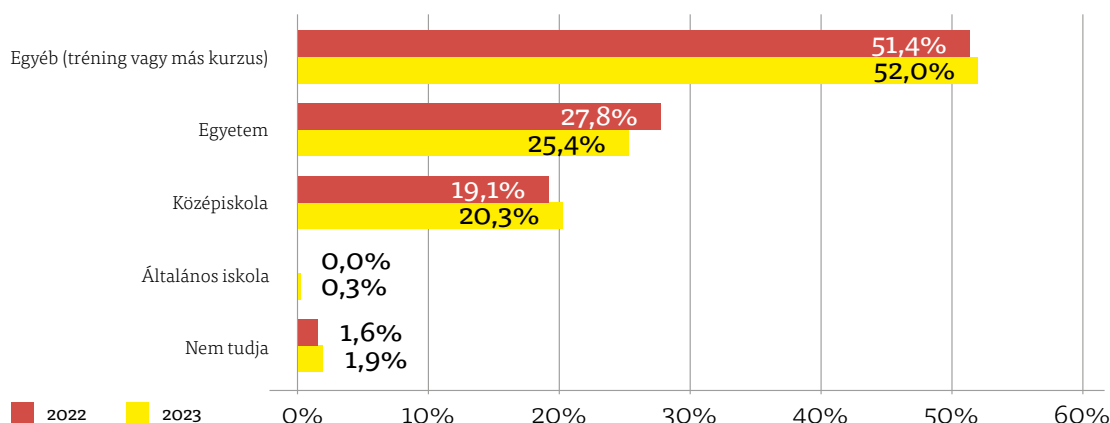

A kutatásban részt vevő EU tagállamok között a legnagyobb arányban a horvát, a szlovén, illetve a ciprusi lakosság véli úgy, hogy rendelkezik vállalkozásindításhoz szükséges ismeretekkel (rendre 73,6, 62,8, illetve 60,5%). Összességében elmondható, hogy Németország és Magyarország kivételével a lakosság legalább közel fele válaszolt hasonlóképpen.

A magyarországi helyzet jobb megértése, illetve az eredmények pontosabb magyarázata érdekében a magyarországi GEM kutatócsoport a nemzetközi konzorcium hozzájárulásával 2022-ben a központi kérdőívet több, a vállalkozásoktatáshoz kapcsolódó kérdéssel egészítette ki.

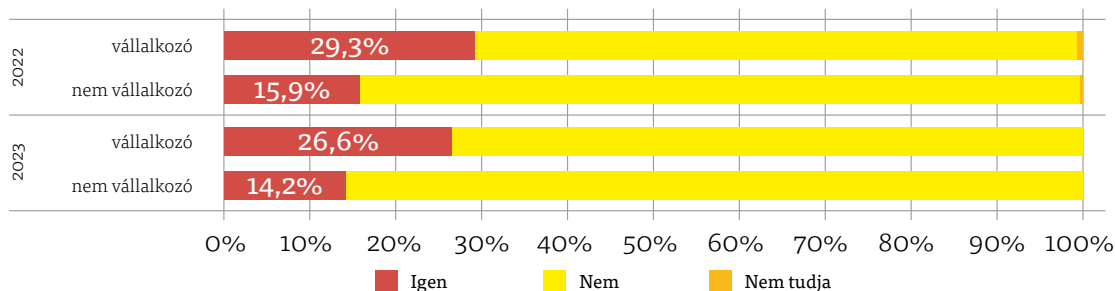
Eredményeink alapján a magyar felnőtt lakosság 16,2 százaléka részesült valamilyen vállalkozóvá válásra felkészítő, a vállalkozóvá válásra motiváló oktatásban, amely lényegében megegyezik az előző évben mért 18,1 százalékos értékkel. Szintén nincs lényeges változás a tekintetben, hogy a többség (52,0%) az iskolarendszeren kívüli tréningen vagy kurzuson tett szert erre a tudásra. Emellett a vállalkozásoktatásban részesültek negyede (25,4%) egyetemen, ötöde (20,3%) pedig középiskolában kapott vállalkozói ismereteket. A vállalkozáshoz szükséges tudás megszerzésében az általános iskola szerepe mindkét évben elhanyagolható (6. ábra).

6. ábra: A vállalkozásoktatás helye a vállalkozásoktatásban részesült 18-64 év közötti lakosság arányában

Tízből heten úgy váltak vállalkozóvá és működtetik a cégüket, hogy soha nem vettek részt vállalkozásoktatásban, ami feltehetően negatívan befolyásolja a működési hatékonyságukat és versenyképességüket. **A vállalkozói lét és a vállalkozásoktatásban való részvétel szoros összefüggést mutat, a vállalkozással rendelkezők közel kétszer nagyobb eséllyel vettek részt vállalkozásoktatásban, mint a nem vállalkozók** (7. ábra). Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ez nem jelent oksági kapcsolatot. Elképzelhető, hogy a valós vállalkozási szándékkal rendelkezők céljuk elérése érdekében tudatosan keresik a szükséges ismeretek megszerzésének lehetőségét, de az is, hogy a valamiképpen vállalkozásoktatásba bekapcsolódók körében emelkedik a vállalkozási hajlandóság.

7. ábra: Vállalkozásoktatásban részesültek aránya a vállalkozók és a nem vállalkozók arányában

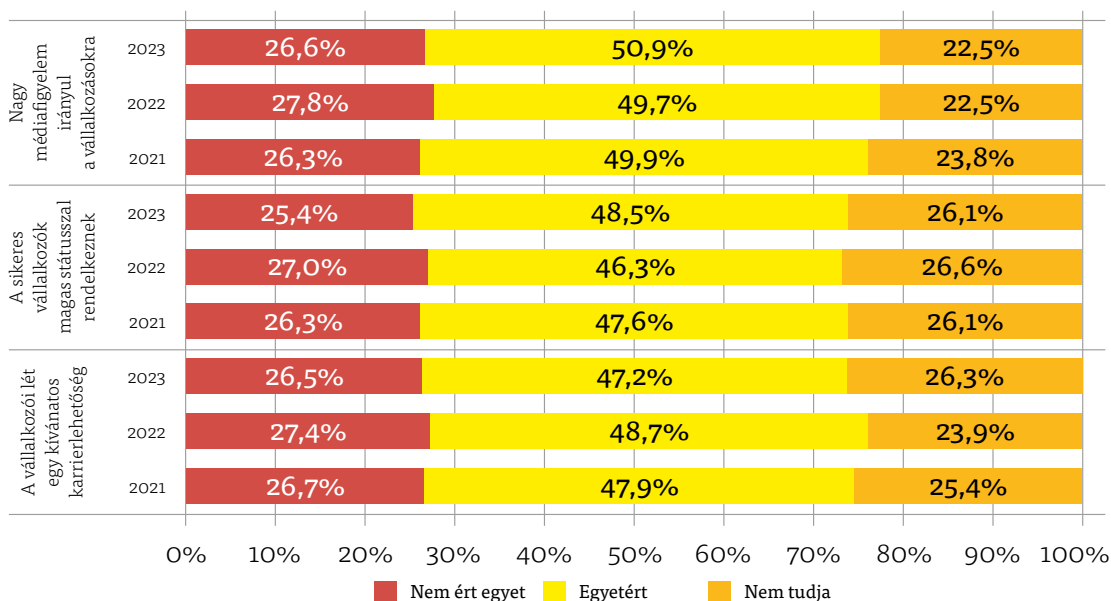

Mennyire vonzó a vállalkozói lét?

A vállalkozásalapítási hajlandóságot a vállalkozói létkör mellett a vállalkozók általános társadalmi megítélése is befolyásolhatja. A vállalkozók megítélését a GEM három kérdésen keresztül vizsgálja (8. ábra), amelyek (1) a vállalkozókra irányuló médiafigyelmet, (2) a sikeres vállalkozók társadalmi státuszát, valamint (3) a vállalkozást mint kívánatos karrierlehetőséget értékelik. Eredményeink szerint – a korábbi évek értékeihez hasonlóan – minden második ember szerint nagy médiafigyelem irányul a vállalkozásokra (50,9%), a sikeres vállalkozók magas státusszal rendelkeznek (48,5%), valamint a vállalkozói lét egy kívánatos karrierlehetőség (47,2%). Lényegesen kisebb, ám szintén stabil azoknak az aránya, akik az állításokkal nem értenek egyet (rendre 26,6, 25,4, 26,5%). Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy valamennyi évben és mindhárom kérdés esetén jelentős azok aránya, akik nem tudnak vagy akarnak állást foglalni e tekintetben.

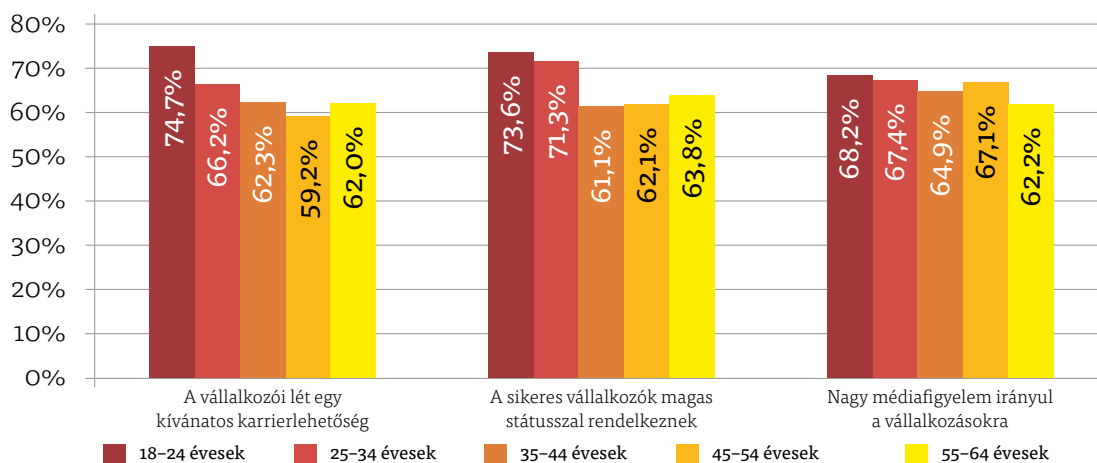
A vállalkozói lét megítélése a magyar felnőtt lakosság körében továbbra is pozitív, ami támogatóan hathat a vállalkozói tervek megvalósítására.

8. ábra: A vállalkozói lét értékelése

A 35 év alattiak az átlagnál nagyobb arányban értenek egyet azzal, hogy a vállalkozói lét kívánatos karrierlehetőség és azzal, hogy a vállalkozók magas státusszal rendelkeznek (9. ábra). A 2023-as adatfelvétel alapján ugyanakkor az látszik, hogy a két vizsgált szempont alapján a náluk idősebbek válaszaik rendkívül szűk, alacsonyabb értéket képviselő intervallumban mozognak. Ennek a háttérben az állhat, hogy felnőtt egy, a vállalkozói léttel kapcsolatban más tapasztalatokkal rendelkező fiatalabb generáció. A vállalkozókra irányuló nagy médiafigyelem tekintetében ugyanakkor – bár az 55-64 év közöttiek némileg kisebb arányban értenek egyet a kijelentéssel – nincs statisztikailag is jelentős eltérés a generációk között.

9. ábra: A vállalkozói lét értékelése életkori bontásban

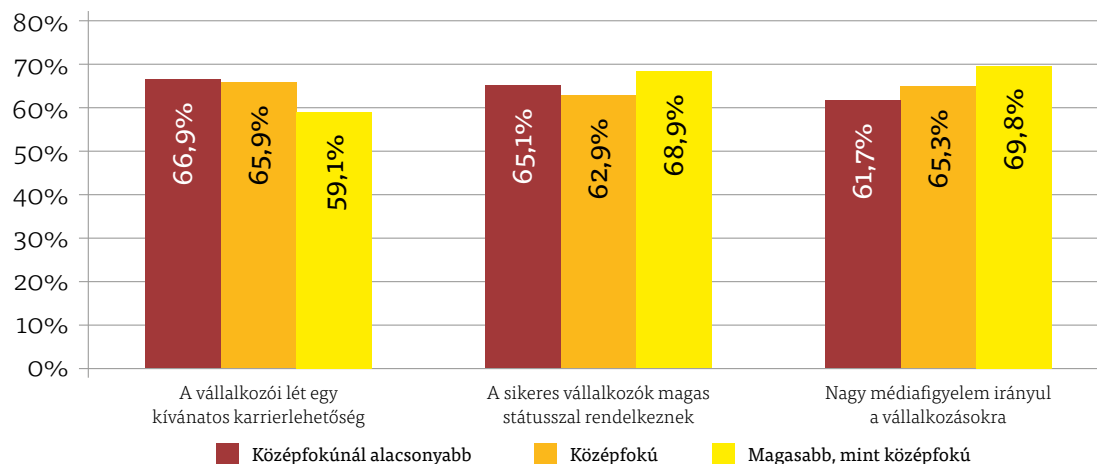

Az eredmények alapján a magasabb végzettségűek számára a vállalkozás kevésbé kívánatos karrierlehetőség: a vállalkozás a középfokú vagy annál alacsonyabb végzettségűek kétharmada, míg a középfokúnál magasabb végzettségűeknek csak közel háromötöde (59,1%) számára kívánatos karrierlehetőség (10. ábra). Ezt magyarázhatja az a tendencia, hogy a fejlett piacgazdaságokban magasabb végzettséggel munkavállalóként is magas jövedelem érhető el a vállalkozással járó kockázatvállalás nélkül, amely következtében a vállalkozói aktivitás és a gazdasági fejlettség között fordított kapcsolat áll fenn.

Érdekes ugyanakkor, hogy a magasabb végzettségűek rendre nagyobb arányban értenek egyet azzal, hogy a vállalkozókra nagy médiafigyelem irányul. Ezt az eredményt magyarázhatják az eltérő oktatási háttérrel rendelkezők különböző médiafogyasztási szokásai.

A vállalkozók társadalmi státuszának megítélése tekintetében bár látszik némi eltérés a különböző végzettségűek között, a statisztikai elemzések alapján a két tényező egymástól független.

10. ábra: Vállalkozói lét értékelése iskolai végzettség szerinti bontásban

Dr. Piller Pálma

alapító, PetWiseCare

A PetWiseCare egyetemi startupból lett sikeres cég. Egy olyan platform, ahol a gazdik képzett gondozókat találhatnak szeretett kedvenceik számára. A PetWiseCare az állattartók edukációs piacára is kezd betörni, a gazdisuli.hu-n kutyaszitter és kutya elsősegély tanfolyamokon keresztül ad szakmailag pontos, de közérthető tudást a gazdiknak.

Úgy tapasztalom, hogy Magyarországon kevésbé mernek vállalkozni, kockázatot vállalni az emberek. Ha valaki mégis megteszi, arra felnéznek, megbecsülik. Úgy látom, példaértékű, ha valaki a saját álmait követi, esetleg, ha valójában erre vágyik, mert váltani egy kiszámíthatóbb, multis közegből az ismeretlenbe, kiszámíthatatlanba.

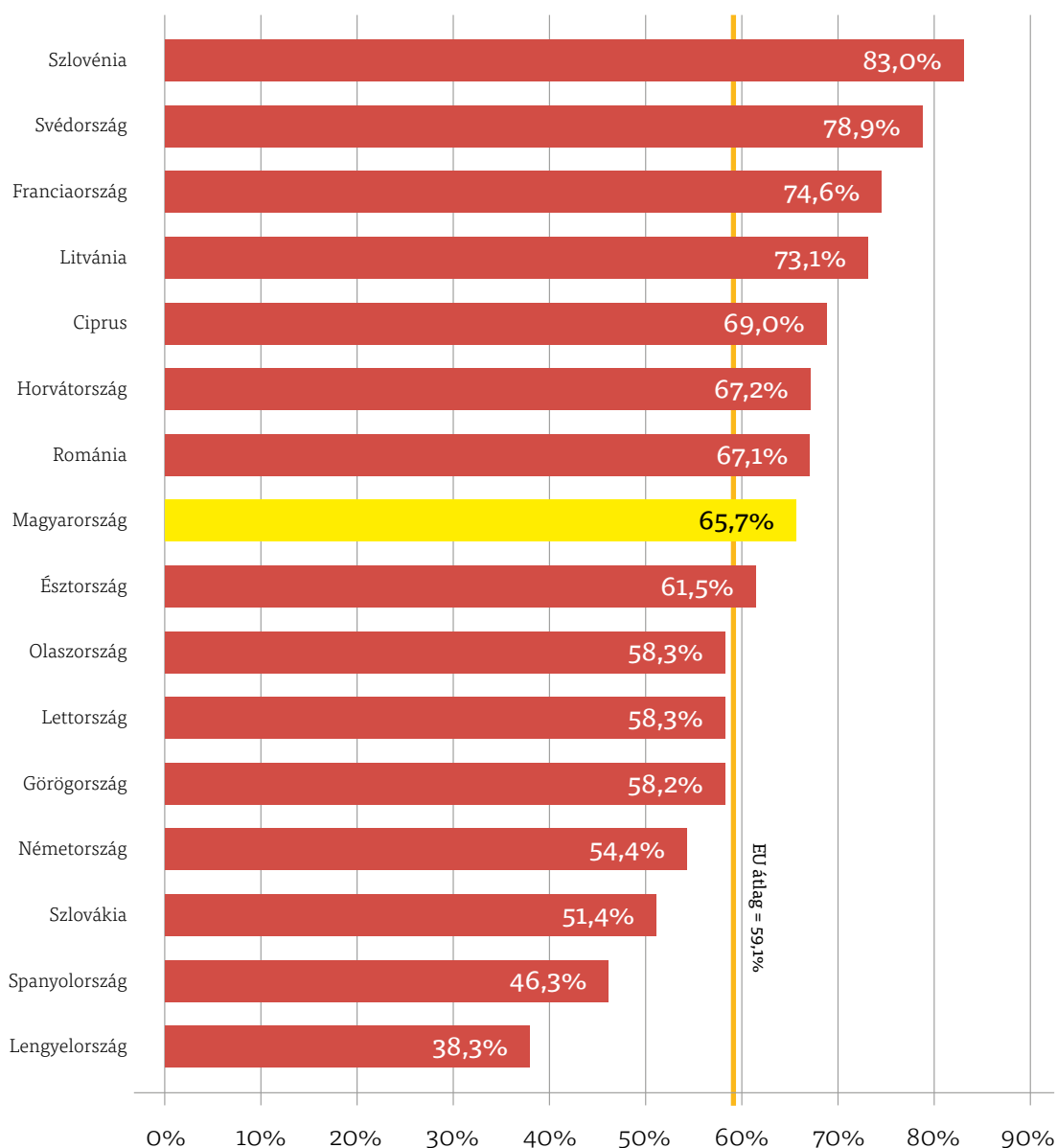
A vállalkozás nagyon vonzó, kiteljesedést segítő karrierút, ha a szívügyünket tudjuk képviselni. Akkor, ha valaki küldetéstudattal vág bele, valamit meg akar valósítani, ha a fő cél, hogy „megoldjak egy problémát”, „könnyebbé tegyek valamit mások számára”. Természetesen fontos, hogy üzletileg is fenntartható vállalkozást hozunk létre. De a „vállalkozom, hogy gazdag legyek” helyett az elhivatottság az ügy iránt mind maga a vállalkozó, mind az ügyfelei számára pozitív üzenetet hordoz, és sok nehézségen is átsegít.

A vállalkozók társadalmi megítélése szerintem kettős. Sokszor tapasztaltam, hogy ha azt látják, hogy vállalkozó vagy, akkor magától értetődő az emberek számára, hogy nagyon gazdag is (pedig sokszor az elején ez egyáltalán nem így van) – abba viszont sokan nem gondolnak bele, hogy mennyi munkával, lemondással jár a vállalkozói lét. Ugyanakkor sokan felnéznek arra, aki „letett valamit az asztalra”, elért valamit a vállalkozásával. Szerintem a megítélés szempontjából az sem mindegy, milyen területen vállalkozunk, egy B2C cég értékteremtő működéséhez talán jobban tudnak kapcsolódni az emberek.

Számomra fontos, hogy egy vállalkozás a társadalom javát szolgálja, értékteremtő, és minden értelemben fenntartható legyen, felelősen működjön – én erre törekszem a saját vállalkozásom által.

Az adatokat nemzetközi összehasonlításban szemlélve a médiafigyelem értékelése az e kérdésben véleményt formálók körében az EU országokban rendkívül nagy intervallumban szór (11. ábra) – míg Lengyelországban a lakosságnak csupán 38,3, addig Szlovéniában 83,0 százaléka gondolja úgy, hogy a vállalkozókra nagy médiafigyelem irányul. A 65,7 százalékos magyar érték némileg magasabb, mint az EU vagy akár a közép-kelet-európai átlag (rendre 59,1%, illetve 62,8%).

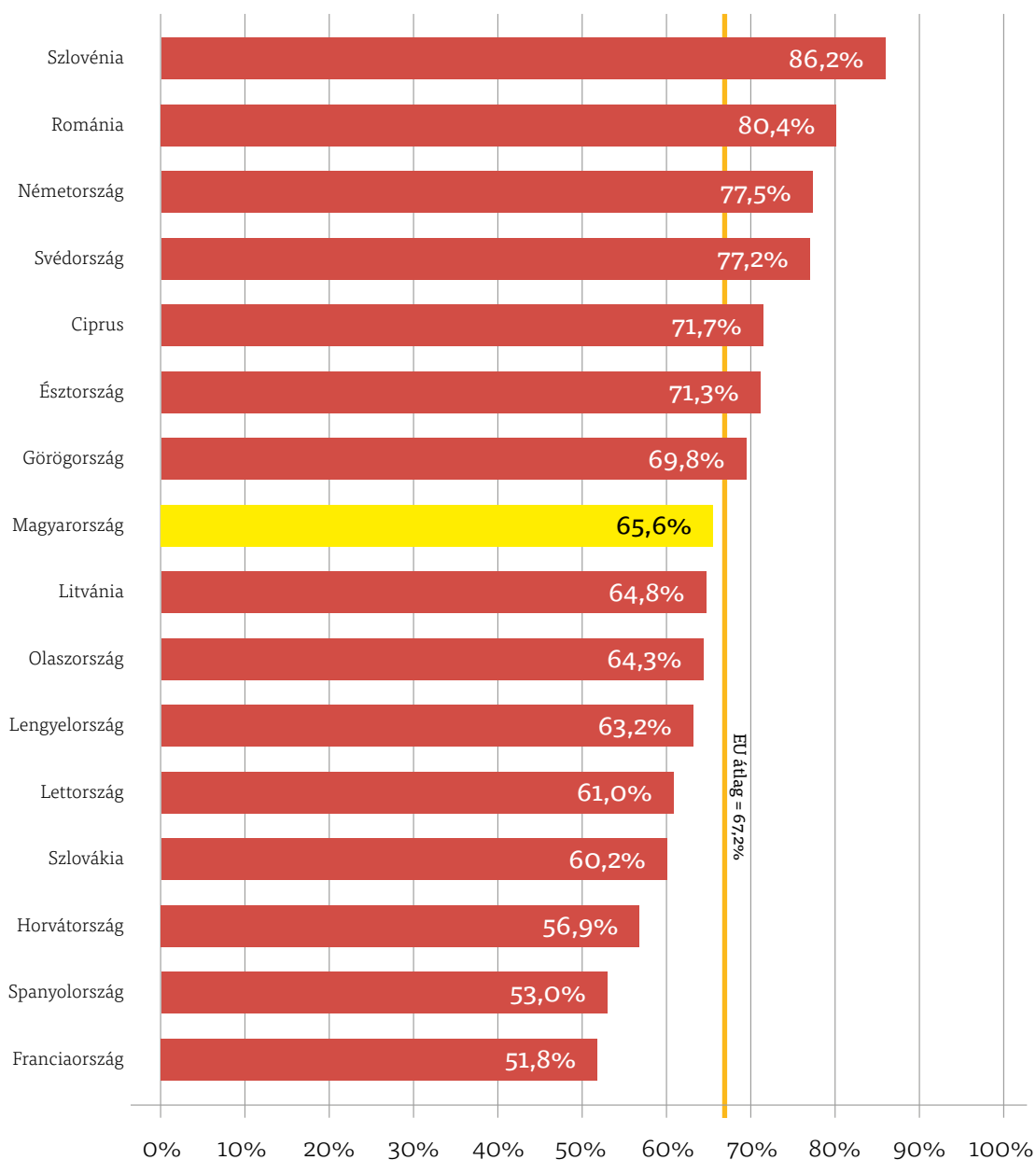
11. ábra: A vállalkozói lét értékelése, nemzetközi összehasonlítás – nagy médiafigyelem irányul a vállalkozásokra

A sikeres vállalkozók társadalmi megítélése lényegesen kisebb tartományban szóródik (12. ábra). Az európai uniós tagországok közül a sikeres vállalkozók társadalmi státuszát Franciaországban, Spanyolországban és Horvátországban értékelik a legalacsonyabbra (rendre 51,8, 53,0, illetve 56,9%), míg Szlovéniában és Romániában a legmagasabbra

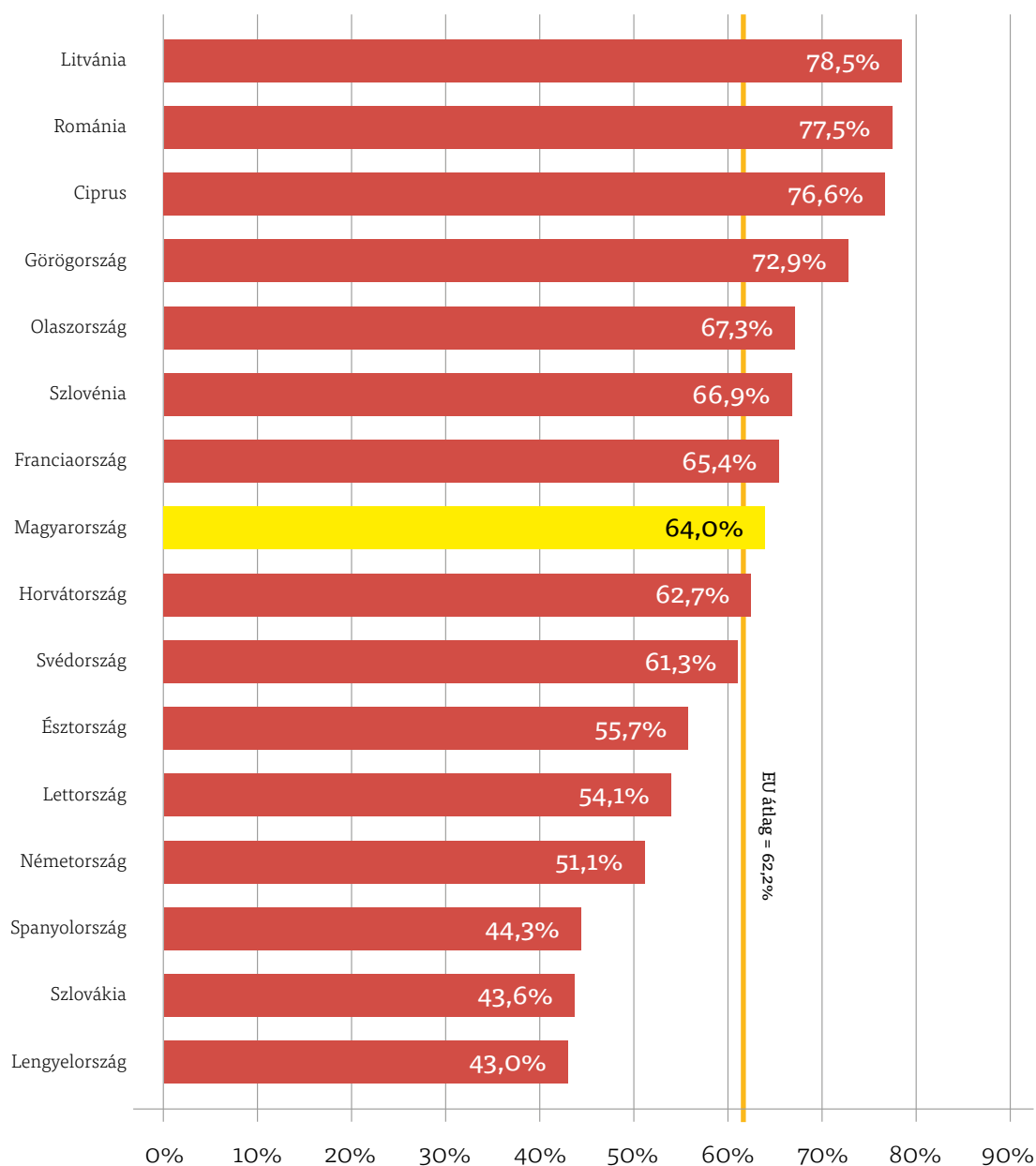
(rendre 86,2, illetve 80,4%). Magyarország 65,6 százalékos értéke lényegében azonos, kis mértékben marad el csupán mind az EU (67,2%), mind a közép-kelet-európai átlagtól (67,7%). Fontos azonban kiemelni, hogy ez az érték némileg magasabb a két másik, a GEM-ben aktív viseigrádi ország hasonló értékénél.

12. ábra: A vállalkozói lét értékelése, nemzetközi összehasonlítás – sikeres vállalkozások társadalmi státusza

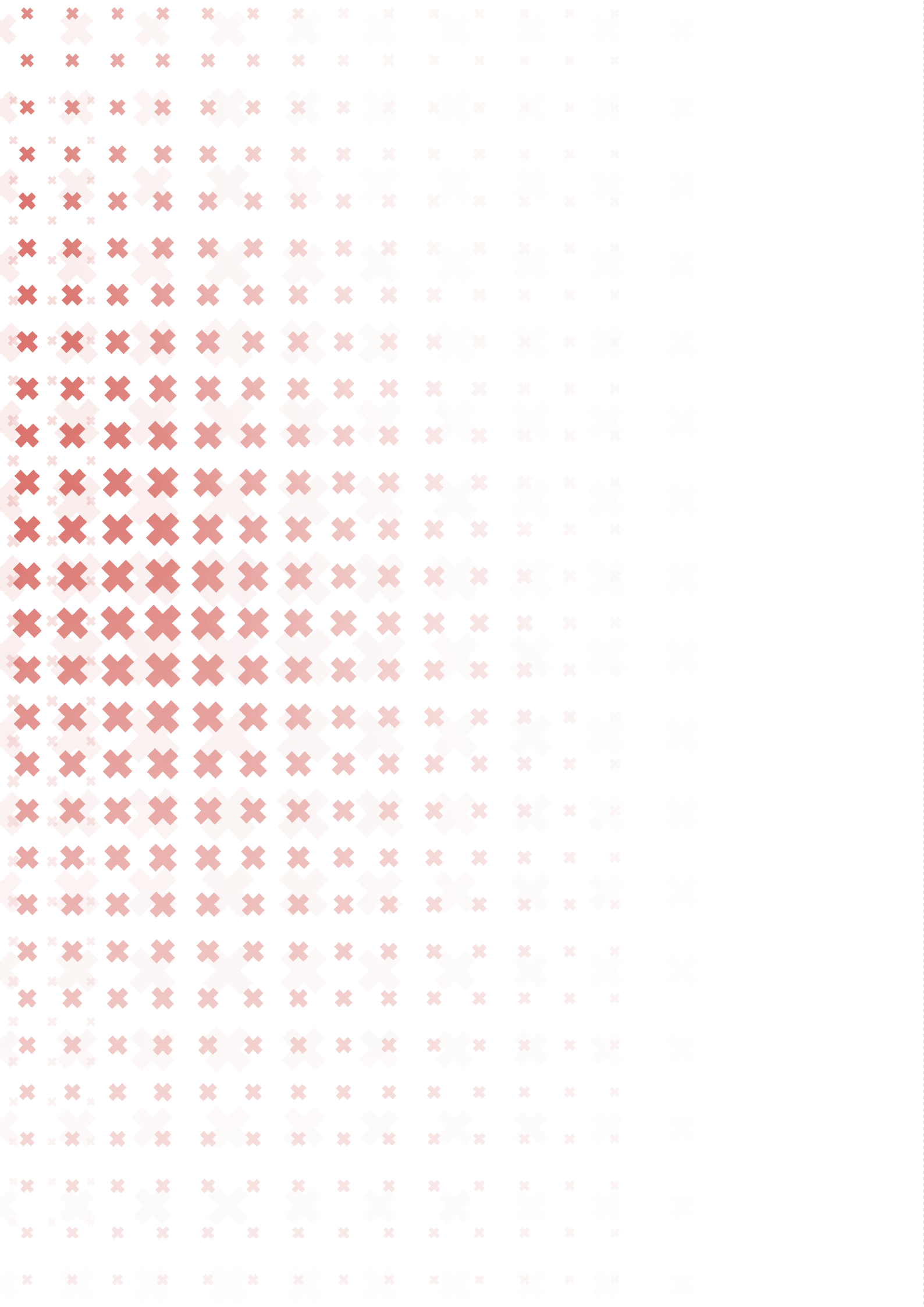
A vállalkozói lét mint karrierlehetőség megítélése a médiafigyelem értékeléséhez hasonlóan szélsőséges értékeléseket kapott (13. ábra). A legalacsonyabb értéket szintén Lengyelországban (41,9%), míg a legmagasabbat Romániában (81,7%) találjuk. A magyar lakosság megítélése (64,0%) e kérdésben gyakorlatilag megegyezik a globális GEM-, az EU-, illetve a kelet-közép-európai átlaggal (rendre 63,1, 62,2, ill. 63,5%).

13. ábra: A vállalkozói lét értékelése, nemzetközi összehasonlítás –
vállalkozás mint kívánatos karrierlehetőség

A vállalkozói lét megítélése Magyarországon összességében a globális és az európai átlaghoz közeli: közel minden második ember pozitívnak értékeli azt – igaz, feltűnően sokan egyáltalán nem formálnak véleményt ebben a kérdésben. A pozitív megítélés az átlagnál erősebb a fiatalok körében.

A VÁLLALKOZÓK JELLEMZŐI

A GEM kutatás adatai lehetőséget biztosítanak a különböző stádiumú vállalkozási tevékenység lakosságon belüli arányának becslésére, annak nemzetközi összehasonlítására, valamint időbeli trendjeinek elemzésére.

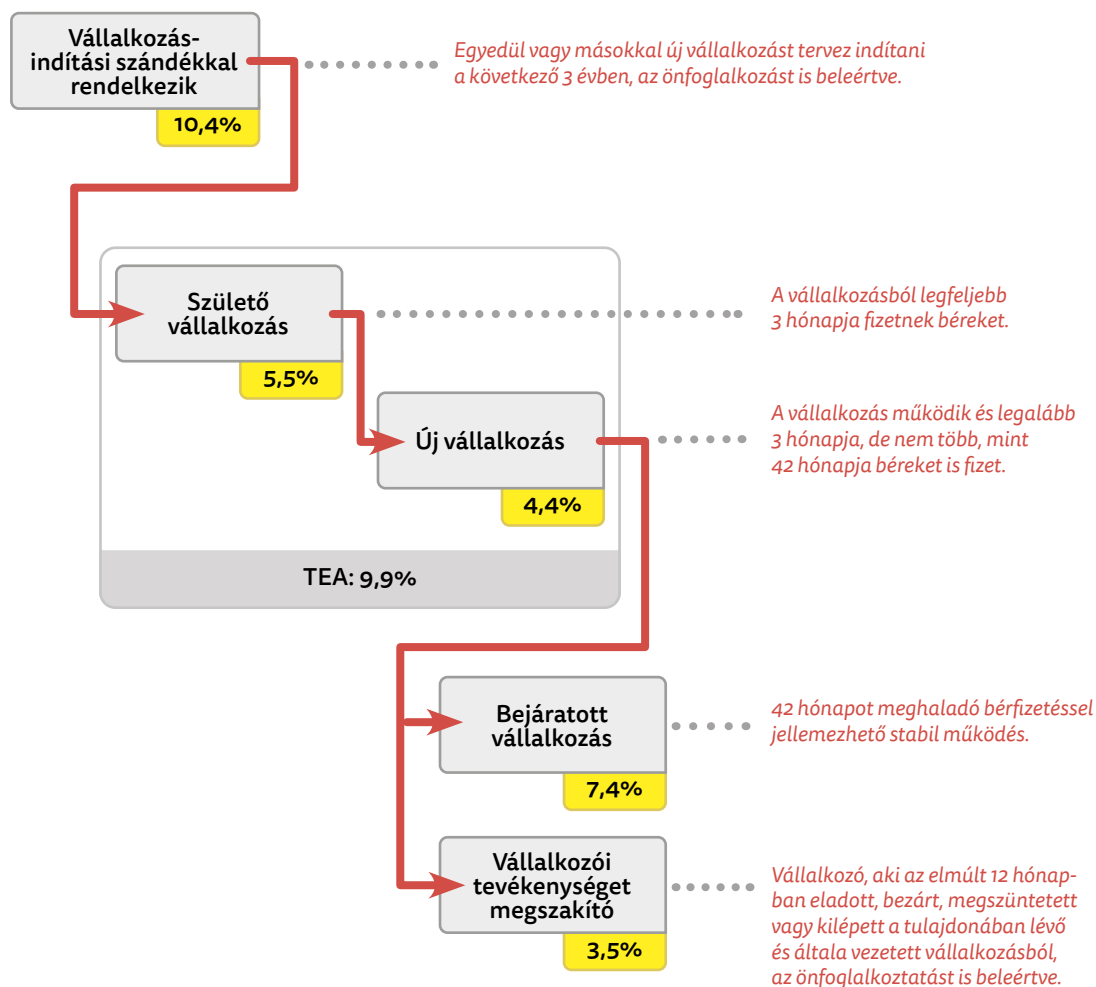
A 2023. évi adatfelvétel alapján a hazai aktív korú lakosság vállalkozási aktivitása a megelőző évhez képest nem változott lényegesen (14. ábra). A 18-64 év közötti lakosság 10,4 százaléka tervez a következő három évben vállalkozást indítani (az önfoglalkoztatást is beleértve), ami azonos a 2021-ben mért 10,4, illetve gyakorlatilag megegyező a 2022-es 10,7 százalékos aránnyal. Szintén stabilnak tekinthető a korai szakaszban lévő vállalkozási aktivitás (Total early-stage Entrepreneurial Activity - TEA) aránya is. A 2023-ban mért 9,9 százalékos ráta statisztikai hibahatáron belül magasabb, mint a 2021-es 9,7-es és a 2022-es 9,8-as érték.

A korai szakaszban lévő vállalkozások esetében ugyanakkor kismértékű változás figyelhető meg, ugyanis a béreket legfeljebb 3 hónapja fizető, ún. születő vállalkozások aránya a 2022-es 5,7-ről 5,5 százalékra csökkent, míg a béreket legalább 3 hónapja, de legfeljebb 3,5 éve fizető új vállalkozások aránya 4,2-ről 4,4 százalékra nőtt.

A GEM MÓDSZERTAN a vállalkozási folyamat három fázisát különíti el. Születő (nascent) vállalkozásoknak tekinti azokat a kezdeményezéseket, vagy már létező vállalkozásokat, amelyek esetében aktívan zajlik egy vállalkozás elindítása, de béreket még csak legfeljebb 3 hónapja fizetnek. Az új (new) vállalkozók működése megalapozottabb, legalább 3 hónapja, de kevesebb, mint 42 hónapja (3,5 éve) fizetnek béreket. A GEM terminológiában a bejáratott (established) vállalkozás kritériuma a 42 hónapot (3,5 évet) meghaladó bérfizetéssel jellemezhető hosszabb működés.

A GEM a születő és új vállalkozások által leírt üzleti tevékenységet korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenységként definiálja, amelynek mérésére a TEA (Total Early Stage Entrepreneurial Activity / Teljes korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenység) képzett mutató szolgál.

14. ábra: A vállalkozói aktivitás mutatói Magyarországon

Hibahatáron belüli, de pozitív változás, hogy a már legalább 3,5 éve stabilan működő bejáratott vállalkozások aránya a 2022-es 6,9-ről 7,4 százalékra nőtt, ezzel megközelítve a 2021-es év 8,4 százalékos értékét.

Jelentős változás ugyanakkor, hogy a vállalkozási tevékenységüket a megkérdezést megelőző 12 hónapban megszakítók aránya a 2021-es 2,1, illetve a 2022-es 1,9 százalékról 3,5 százalékra nőtt – feltehetően többek között az előző évek gazdasági turbulenciáinak hatásaként.

Eredményeink alapján a vállalkozói légkör 2022-es, a korábbinál némiképp alacsonyabb szintű értékelésének stagnálása és a vállalkozásukat megszakítók korábbi évekhez képest lényegesen magasabb aránya ellenére sem a vállalkozásindítási szándékkal rendelkezők, sem a korai szakaszban levő vállalkozók lakosságon belüli aránya nem változott érdemben, míg a bejáratott vállalkozások aránya még nőtt is, bár hibahatáron belüli mértékben. Ezen változások leképezik az elmúlt évek gazdasági turbulenciáit.

Jásdi Attila

társtulajdonos, Jásdi Pince, Csopak

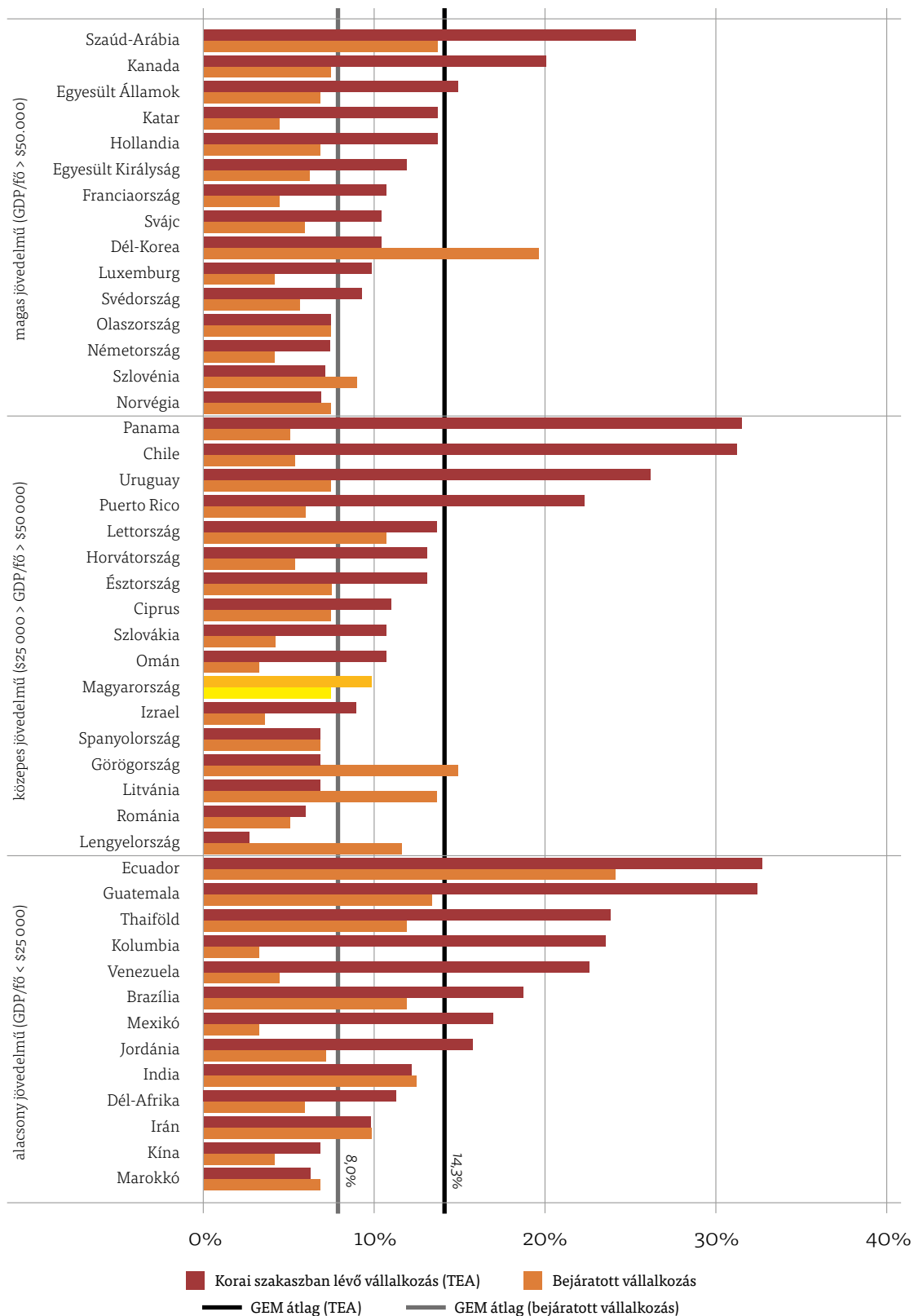
A Balatonfüredi borvidéken működő családi pincészet. A „Balaton-felvidék legszebb pincéje” cím mellett négy Gault et Millau csillaggal, Prestige Awarddal és Borászok Borásza díjjal is büszkélkedhetnek.

Amikor a szüleim 25 évvel ezelőtt megvásárolták az elhanyagolt, Balatonra néző klasszicista kúriát és a hozzá kapcsolódó pincét, még a család sem tervezte, hogy borászattal fogunk foglalkozni. Pár év munkáját követően azonban megértettük, hogy az itteni dűlők rendkívüli adottságokkal bírnak és az itt készült borokra komoly piaci igény is van. Ennek, és a kezdetektől velünk dolgozó – lassan családtaggá váló – munkatársainknak köszönhetően olyan vállalkozást sikerült felépíteni, amelynek a továbbvitelért szívesen dolgozom. Tíz éve egyre nagyobb feladatot vállalok a birtok működtetésében amellet, hogy ügyvédként dolgozom az ország egyik legelismertebb ügyvédi irodájában. Pár éve pedig feleségemmel együtt fokozatosan vesszük át a teendőket a szüleimtől.

A célunk, hogy pár éven belül a birtok a mi családunkat is eltartsa. Jó úton haladunk: következetes munkával, az aktuális trendeken szőrfőzés helyett az elejétől fogva meglévő elvek és értékek mentén mostanra sikerült egy biztos pozíciót és egy jól ismert márkát kiépítenünk a hazai piacon. Második generációként kettős a célunk: megőrizni és tovább vinni az eddig megteremtett értékeket, miközben megvalósítjuk saját elképzeléseinket is. Fontos feladatunk a folyamatosan változó körülményekhez – a szélsőségessé váló időjáráshoz, az egyre gyorsabban változó piaci igényekhez és az észszerűtlenül gyakran változó jogszabályi környezethez – való alkalmazkodás is úgy, hogy közben gazdaságilag is fenntartható maradjon a vállalkozás. Ez számunkra az igazi kihívás, amiért megéri tovább vinni a családi vállalkozást. Az extra pedig az, hogy a Balatonra néző szőlősorainkat gondozhatjuk, és borainkat az ország egyik legszebb és leginspirálóbb kultúrtájában élve, barátaink közt fogyaszthatjuk.

15. ábra: A korai szakaszban lévő és a bejártott vállalkozások aránya nemzetközi összehasonlításban

vállalkozók a 18-64 éves lakosság arányában (%)

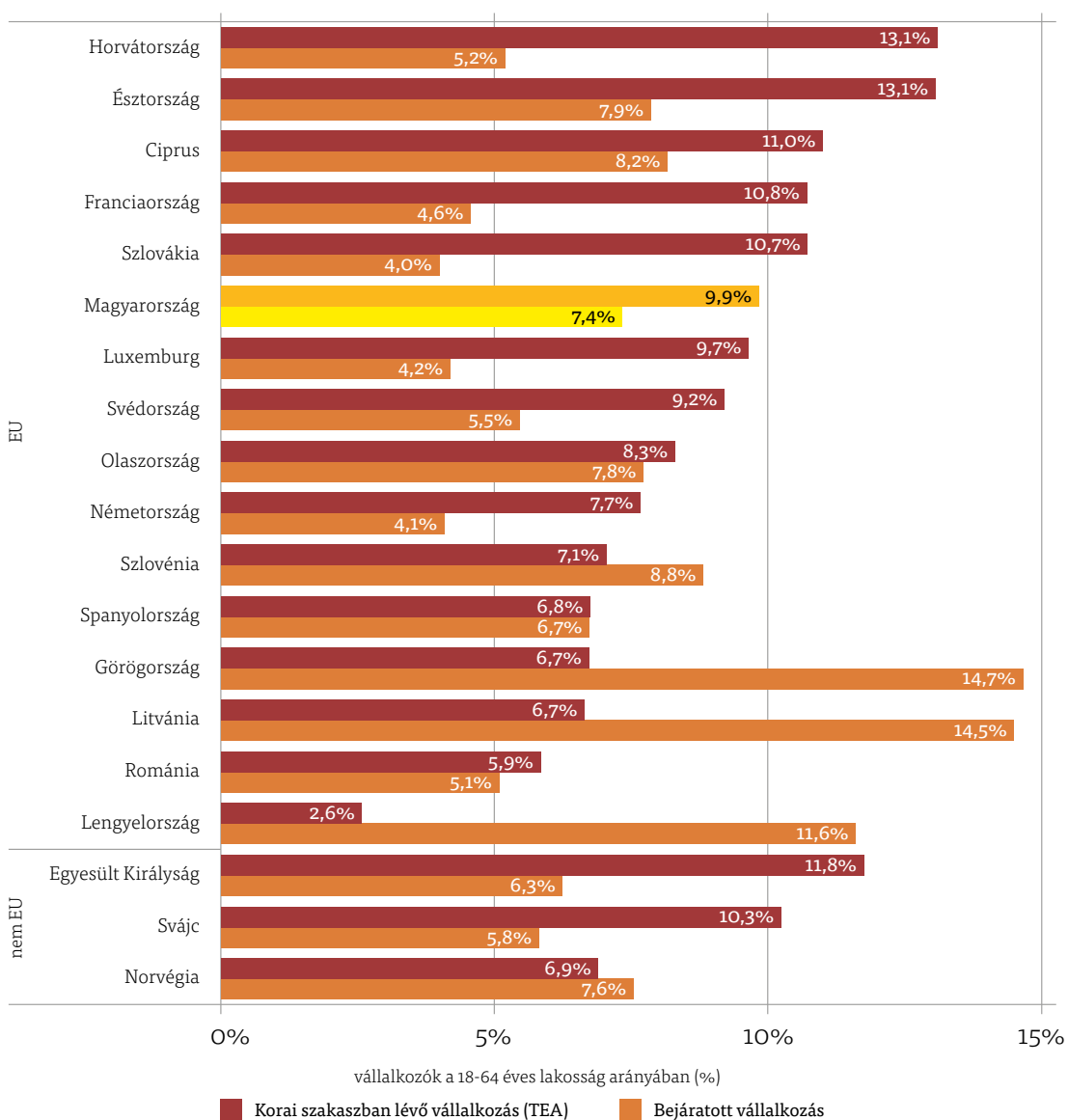

Az országok a korai szakaszban lévő vállalkozási aktivitás (TEA) szerint növekvő sorrendben, valamint a gazdasági fejlettség (egy főre jutó GDP) szerint kerültek csoportosításra

Mivel a korai szakaszban lévő és a bejártott vállalozási aktivitás a GEM két legfontosabb mutatója, így azokat nemcsak az európai uniós országokkal, hanem globális (15. ábra), illetve európai (16. ábra) összehasonításban is bemutatjuk.

Globális kitekintésben Magyarország a közepes jövedelmű GEM országok között a korai szakaszban lévő vállalozások tekintetében – a korábbi évekhez hasonlóan – az utolsó harmad elején, míg a bejártott vállalozások tekintetében az első harmad végén helyezkedik el (15. ábra). **Mind a korai szakaszban lévő vállalozások aránya (9,9%), mind a bejártott vállalozások aránya (7,4%) alacsonyabb Magyarországon, mint a GEM kutatásban részt vevő országok átlaga (rendre 14,3, illetve 8,0%).**

16. ábra: A korai szakaszban lévő és a bejártott vállalozások aránya nemzetközi összehasonlításban – Európa

Az országok a korai szakaszban lévő vállalozási aktivitás (TEA) szerint növekvő sorrendben, valamint az európai uniós tagság szerint kerültek csoportosításra.

A GEM-ben szereplő magas jövedelmű országok vállalkozási aktivitása némileg elmarad a GEM átlagtól. A korai szakaszban lévő vállalkozások esetén a két érték rendre 12,0, illetve 14,3 százalék, míg a bejáratott vállalkozásoknál 7,6, illetve 8,0 százalék. A közepes jövedelmű országok korai szakaszban lévő vállalkozói aktivitása (13,6%) szintén elmarad a GEM átlagtól, de magasabb a fejlett országokénál, míg a bejáratott vállalkozások aránya attól kis mértékben elmarad (7,4%). Az alacsony jövedelmű országok vállalkozási aktivitása mind a kezdő, mind a bejáratott vállalkozások esetén magasabb, mint akár a GEM, akár a gazdagabb országok átlaga (rendre 17,8, illetve 9,1%).

A hazai korai szakaszban lévő vállalkozói aktivitás az európai középmezőnyben helyezkedik el.

Európában a korai szakaszban lévő vállalkozási aktivitás lényegesen szűkebb tartományban ingadozik, amit a stabilabb gazdasági környezet és a magasabb hozzáadott értéket és kiszámítható megélhetést nyújtó munkahelyek nagyszámú rendelkezésre állása magyarázhat (16. ábra). Európai összehasonlításban Magyarország a középmezőnyben szerepel – a 21 európai GEM ország közül mind a korai szakaszban lévő, mind a bejáratott vállalkozások esetén a 10. helyen, míg a 18, felmérésben részt vevő EU tagországot tekintve a második harmad tetején, a 8. helyen szerepel. Fontos kiemelni, hogy az EU-t tekintve a korai szakaszban lévő vállalkozások aránya az átlagnál (9,3%) némileg magasabb (9,9%), addig ez a viszony a bejáratott vállalkozások esetén épp fordított, az átlagos 7,7 százaléktól némileg elmarad (7,4%). A bejáratott vállalkozások aránya különösen magas Görögországban (14,7%) és Litvániában (14,5%), amelynek háttérében mindkét ország esetében a megfelelő munkalehetőségek hiányában a megélhetés mint vállalkozási motiváció állhat.

A vállalkozói szerkezet, vagyis a GEM terminológiában szereplő korai szakaszban lévő vállalkozások (TEA), illetve a bejáratott vállalkozások (EB) aránya tekintetében továbbra sincs jelentős eltérés Magyarországon a globális, illetve a GEM-ben részt vevő európai országok átlagától.

Demográfia

A vállalkozók demográfiai adatainak mélyebb elemzése elősegítheti a vállalkozások csupán egyes csoportjait érintő, célzott intézkedések megalapozását, ezáltal a rendelkezésre álló erőforrások optimális elosztását (17. ábra).

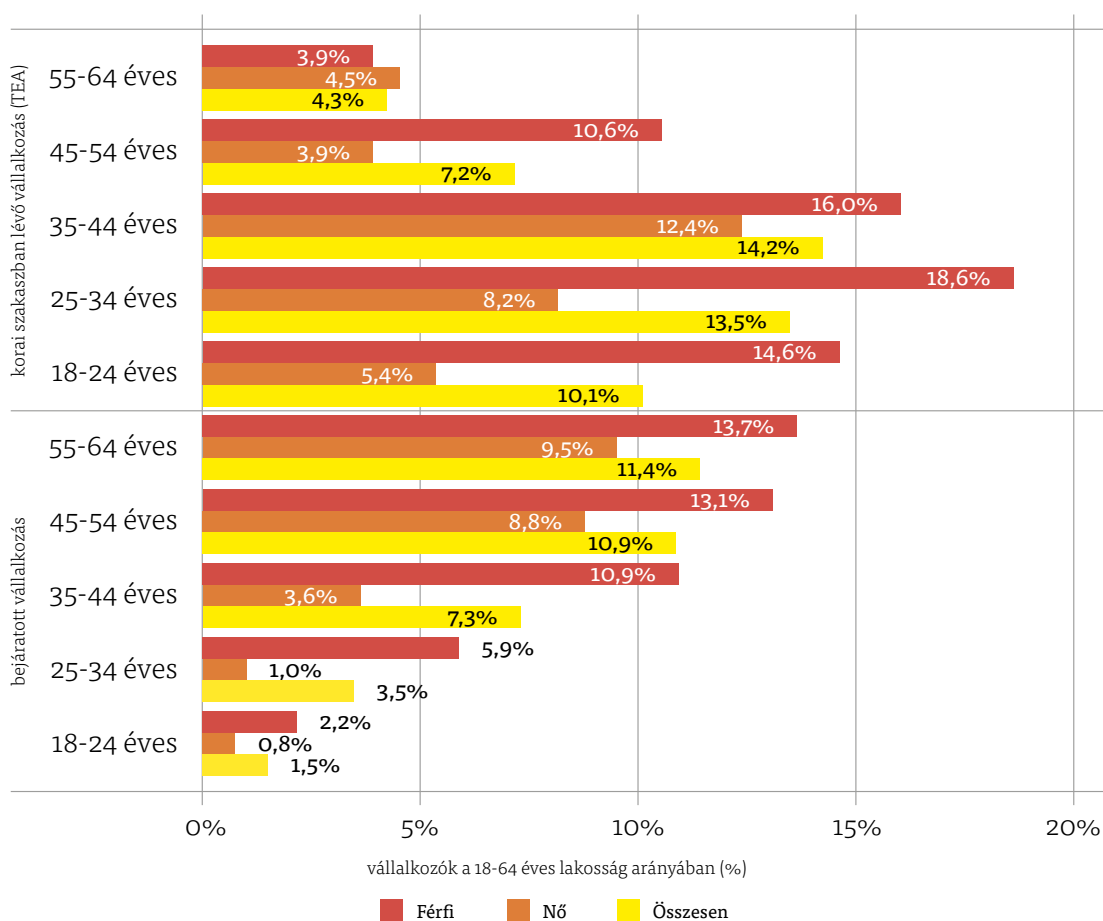
A korábbi évek tapasztalataihoz hasonlóan mind a korai szakaszban lévő vállalkozások, mind a bejáratott vállalkozások esetén a férfiak vállalkozási aktivitása meghaladja a nőkéét.

A két nem vállalkozási aktivitása között statisztikailag is szignifikáns eltérés négy esetben tárható fel:

1. a 18-24 év közötti korosztályban a korai szakaszban lévő vállalkozások,
2. a 25-34 év közötti korosztályban mindkét vállalkozási fázis,
3. a 35-44, illetve a 45-54 év közötti korosztályokban pedig csak a bejáratott vállalkozások esetén.

Ez azt jelenti, hogy a 3,5 évnél rövidebb ideje béreket fizetni képes kezdő vállalkozások esetén a férfi vezetésű vállalkozások túlsúlya a 34 évesnél idősebb vállalkozók esetében már nem kimutatható, míg ez az eltérés a bejáratott vállalkozások körében a 25 és 54 év közötti korcsoportokban végig fennmarad. Ez az eredmény arra utal, hogy **a fiatalabb generációktól eltekintve a nők vállalkozásindítási aktivitása a férfiakéval azonos, azonban a női vállalkozások – számos okból kifolyólag – kisebb eséllyel maradnak fenn tartósan. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a gazdasági növekedést, ezáltal a társadalmi jólétet támogathatja, ha a vállalkozási szempontból legfontosabb 35-54 év közötti korosztályban a nők által alapított vállalkozások nagyobb arányban érik el az érett szakaszt.**

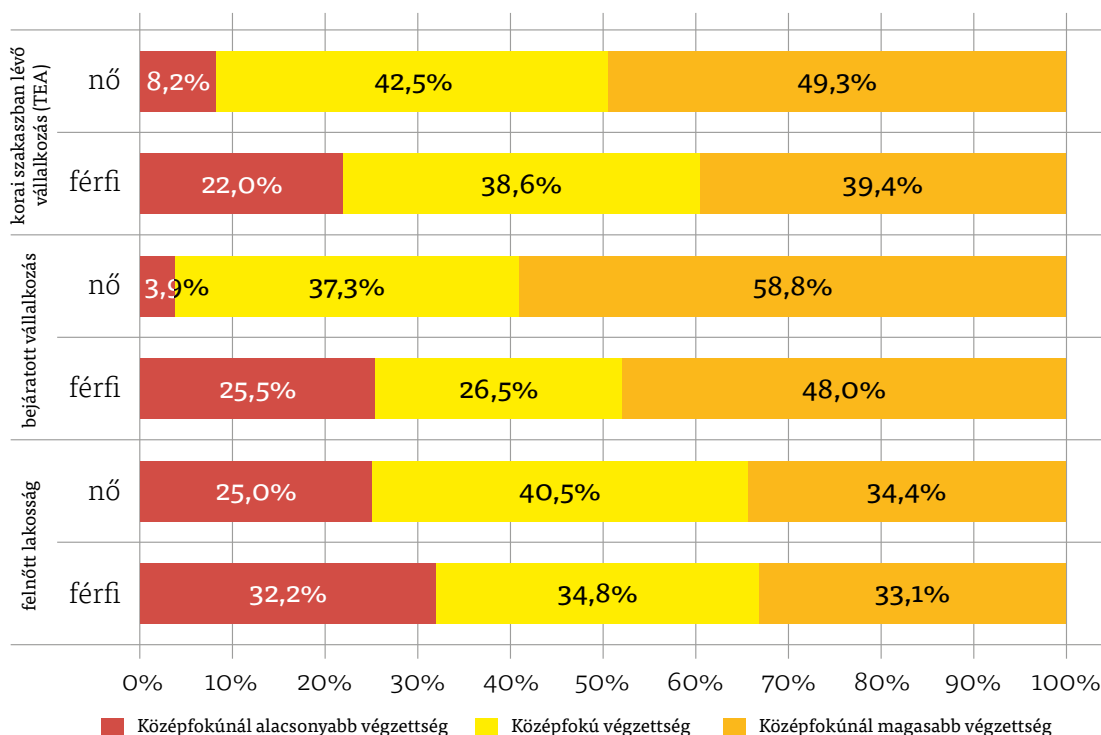
17. ábra: A vállalkozói aktivitás nemek és korcsoportok szerint a 18-64 éves lakosság körében

A férfiak jellemzően a nőknél aktívabbak mind a korai szakaszban, mind a bejáratott vállalkozások alapítóiként. Kivételt képeznek az 54 évesnél idősebb korai szakaszban lévő vállalkozók, akik között a nők aránya valamivel magasabb, ugyanakkor a különbség statisztikailag nem szignifikáns. A legtöbb korai szakaszban lévő vállalkozót, nemtől függetlenül a 25-44 éves korosztályban találjuk. A bejáratott, legalább 3,5 éve működő vállalkozások tulajdonosai természetesen az idősebb generáció tagjai közül kerülnek ki. Jellemzően a férfiak 35 éves koruk utánra jutnak el oda, hogy 3,5 évnél régebben működő vállalkozásuk legyen, míg a nőknél ez 45 éves kor utánra tolódik.

A GEM adatok alapján a vállalkozók nemtől függetlenül – mind a korai szakaszban lévő, mind a már bejáratott vállalkozással rendelkezők – átlagosan magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek a vállalkozással nem rendelkezőknél, amely eltérés statisztikailag is alátámasztható. Míg a teljes populációban a nők kis mértékben több, mint harmada rendelkezik középfokúnál magasabb végzettséggel, addig ez a korai szakaszban lévő vállalkozással rendelkező nők közel felére (49,3%), míg a bejáratott vállalkozást vezetőik 58,8 százalékára igaz. Fontos azonban kiemelni, hogy ez az általánosan magasabb iskolai végzettség nem jelenik meg körükben magasabb vállalkozási aktivitásban. A trend a férfiak esetén is hasonló – a teljes lakosságban csupán minden harmadik (33,1%) férfinak van középfokúnál magasabb végzettsége, a korai szakaszban lévő vállalkozással rendelkezők esetében viszont az arány kétötödre (39,4%), bejáratott vállalkozásoknál közel felére (48,0%) nő.

18. ábra: A korai szakaszban lévő-, illetve a bejáratott vállalkozások, valamint a mintában szereplő felnőtt lakosság iskolai végzettség szerinti megoszlása

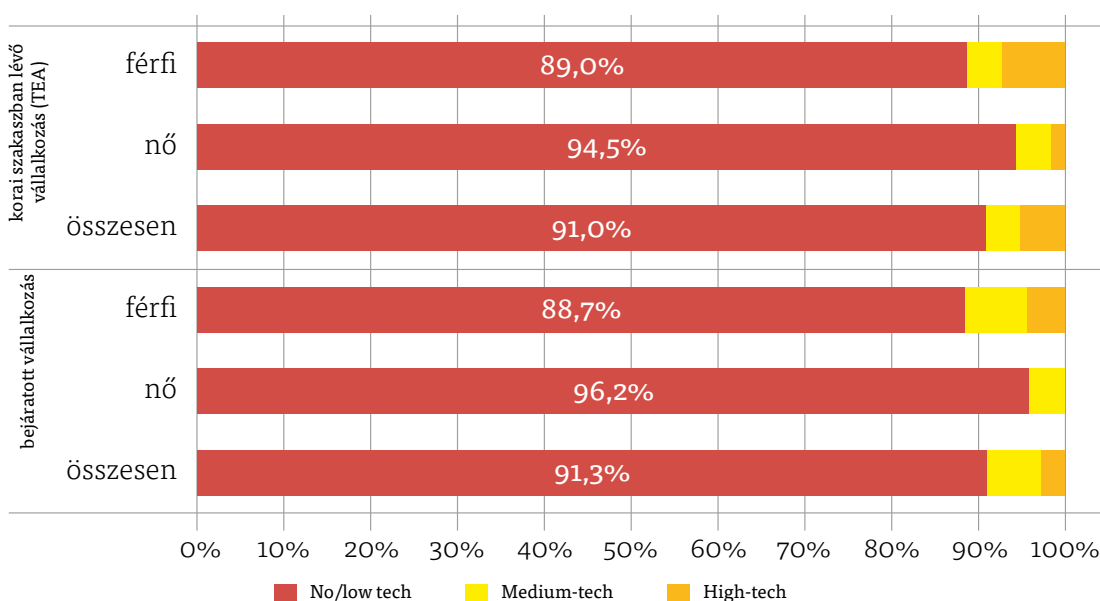

Technológiai szint szerinti megoszlás

A tevékenység technológiai szintje jó indikátora lehet a vállalkozások által teremtett hozzáadott értéknek. A GEM kutatás ezt a tevékenység ágazati besorolása alapján három kategóriába sorolja be, amelyek (1) az alacsony vagy nem technológiaigényes (no/low tech), (2) a közepes technológiájú (medium-tech) és (3) a csúcstechnológiát használó (high-tech). A besorolás alapján csúcstechnológiának tekinthető például a gyógyszer-gyártással, telekommunikációval, orvosi precíziós műszerekkel kapcsolatos, valamint a kutatási és fejlesztési tevékenység, míg a közepes technológiába tartozónak tekinti egyebek mellett a vegyipari, a különböző gépipari, valamint a mérnöki tervező vállalkozásokat. Fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy ugyan a nemzetközileg is elismert startupok, illetve magas hozzáadott értéket és know-how-t képviselő egyedi gépgyártással foglalkozó vállalkozások sok embert foglalkoztatnak és a médiában is gyakran tűnnek fel, a vállalkozások túlnyomó többségét mégis a hagyományos iparágakban működő, de gyakran szintén fejlett technológiát alkalmazó cégek adják.

Adataink alapján a hazai vállalkozások döntő többsége – a vállalkozó nemétől, illetve a vállalkozás fázisától függetlenül – alacsony, vagy nem technológiaigényes tevékenységet végez (19. ábra). A közepes, vagy magas technológiai igényű tevékenységet végző vállalkozásokról azoknak a mintában szereplő rendkívül alacsony száma miatt részletesebb elemzést megalapozott módon nem hajthatunk végre. Mindazonáltal a 2021 és 2023 közötti időszak felmérései alapján kijelenthető, hogy nagyságrendileg minden tizedik magyarországi vállalkozás tevékenysége igényel közepes, vagy magas technológiát.

19. ábra: A korai szakaszban lévő, illetve bejáratott vállalkozások nemek, valamint a tevékenység technológiai szintje szerinti megoszlása

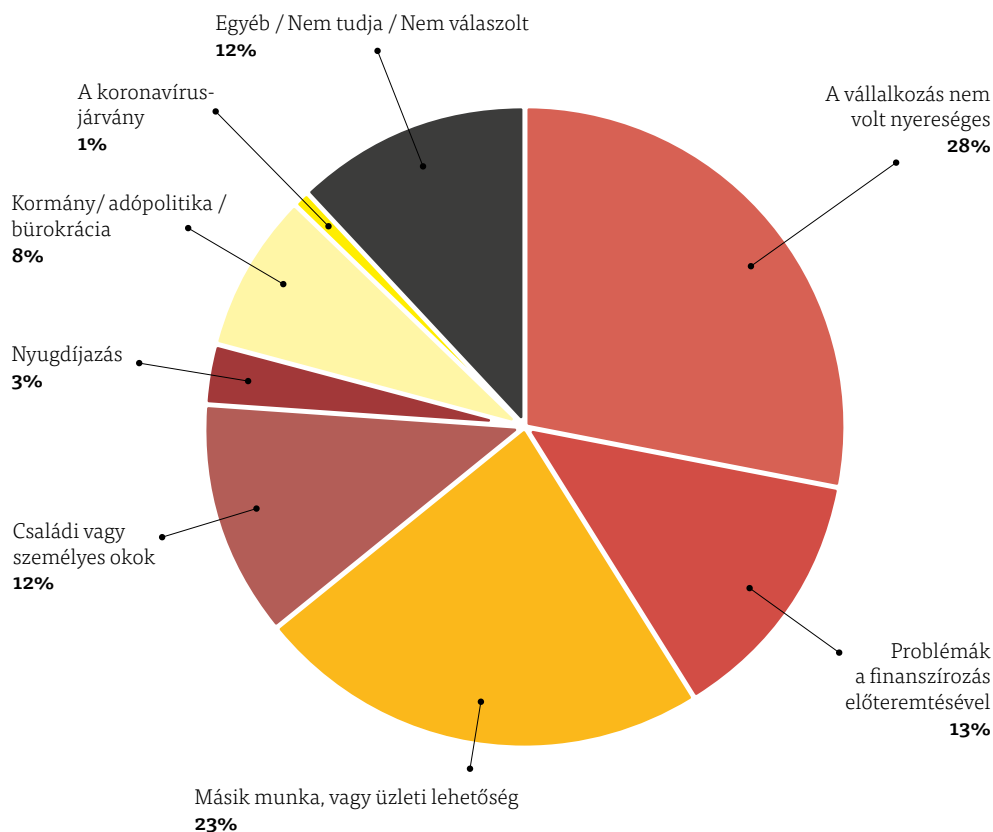

Kilépés a vállalkozói létből

A 2021-es és 2022-es eredményekhez képest **lényegesen, 1,9, illetve 2,1 százalékról 3,5 százalékra nőtt az aktív korú lakosságon belül azok aránya, akik a megelőző 12 hónapban valamilyen okból kiléptek a vállalkozói létből.** Ugyan az eltérés a kis elemszámok következtében hibahatáron belüli, annak aránya mégis fokozott figyelmet igényel.

A vállalkozás befejezésének okait elemezve ötből két esetben (40,6%) volt a háttérben valamilyen üzleti indok (nem volt nyereséges az üzlet, finanszírozási problémák), míg további közel 10 százalék nyilatkozott olyan külső hatásokról, mint a jogszabályi környezet változása, adóváltozások, bürokrácia, vagy akár a pandémia utóhatásai. Minden negyedik (23,5%) befejezett vállalkozás mögött egy új munka vagy épp üzleti lehetőség állt, míg 14,7 százalékot valamilyen családi vagy személyes ok, vagy akár a nyugdíjazás magyaráz. Összességében megállapítható, hogy **az üzleti vállalkozások befejezésének felét okozza valamilyen gazdasági tényező, a fennmaradó eseteket személyes életutak, új lehetőségek vagy egyéb tényezők okozták.** Emellett szükséges megemlíteni, hogy minden hatodik (17,1%) vállalkozás folytatta valamilyen formában a válaszadó vállalkozó kilépése után is.

20. ábra
Vállalkozás befejezésének okai

Érdekes eredmény, hogy a vállalkozásból kilépőknek csak ötöde (22,0%) tervez vállalkozást indítani a következő 3 évben, amely a GEM országok között – Görögország és Lengyelország után – a harmadik legalacsonyabb érték. Ez az arány azonban még így is lényegesen magasabb az aktív korú lakosság átlagánál. Ezt az eredményt az is magyarázhatja, hogy a megszerzett vállalkozási ismeretek, tapasztalatok, kapcsolatok segíthetik egy új, sikeresebb üzlet elindítását. Ennek megfelelően a vállalkozásból kilépők új vállalkozásindításának támogatása segítheti az életképes új vállalkozások számának növekedését.

A vállalkozás motivációi

A GEM módszertan kiemelt hangsúlyt fektet a vállalkozóvá válást befolyásoló tényezők mélyebb megértésére. Ennek megfelelően az általános vállalkozói légkör lakosság általi megítélése mellett kérdésként merül fel, hogy a vállalkozókat mi motiválta a vállalkozásuk elindításában. A GEM négy fő motivációt határoz meg, amelyet a részletesebb eredmények érdekében a magyar GEM kutatócsoport további kérdésekkel egészítette ki.

Eredményeink alapján **a korábbi évekhez viszonyítva a vállalkozási motivációkban lényeges elmozdulás látszik (1. táblázat). A 2023-as felmérés alapján egyértelműen és döntően a megélhetés biztosítása a legfontosabb vállalkozásindítási motiváció**, a korai szakaszban lévő vállalkozások 89,8, míg a bejáratott vállalkozások 84,5 százalékánál jelent meg ez a motívum. Ugyan a 2021-es és a 2022-es adatfelvételben a megélhetés szintén meghatározó szerepet játszott, 2022-höz viszonyítva a növekedés mértéke a két vállalkozási fázis esetében rendre 23,1, illetve 12,8 százalékpont. Az anyagi biztonság fenntartásával kapcsolatos aggodalmakat mutatja az is, hogy a hatalmas vagyon, illetve magas jövedelem elérése a korai szakaszban lévő vállalkozók esetén az elmúlt két évben tapasztalt 32,5-37,0 százalék közötti sávból 80,1 százalékra, míg a bejáratott vállalkozók esetén a 18,3-19,2 százalékos intervallumban 75 százalékra nőtt. Érdekes eredmény, hogy a míg a bejáratott vállalkozók esetén a férfiak lényegesen nagyobb arányban említették a nagy vagyont és magas jövedelmet mint vállalkozásalapítási motívációt, ez az eltérés a kezdő vállalkozások esetén már nem áll fenn. A növekedés mértéke a korábbi évekhez viszonyítva jelentős, amely mögött egyaránt állhatnak módszertani és társadalmi-gazdasági tényezők, ezért a jelenség mélyebb megértéséhez további évek adatai, illetve ezen jelentés céljain túlmutató elemzések szükségesek.

Az anyagi biztonsággal kapcsolatos aggodalmakat mutatja, hogy a magas jövedelem és nagy vagyon elérése fontos motivációvá emelkedett a korai szakaszban lévő vállalkozók körében.

Az előző évekhez viszonyítva a „valami lényegeset vigen véghez” mint vállalkozói motívum a bejáratott vállalkozások között ugyan kis mértékben nőtt, a korai szakaszban lévő vállalkozók körében azonban jelentős, 15,9 százalékpontos csökkenés mutatkozott, miközben megélhetési motíváció esetében 23,1 százalékpontos növekedés figyelhető meg. Relatív jelentősnek tekinthető elmozdulás, hogy a korai szakaszban lévő vállalkozók

körében a 2021-2022-ben tapasztalt rendre 21,0 százalék, illetve 21,6 százalékos szintről 30,3 százalékra nőtt a családi hagyomány folytatása motívum. Fontos kiemelni, hogy a férfi kezdő vállalkozók esetében a családi motívum lényegesen magasabb arányban jelenik meg. A bejáratott vállalkozók körében ugyanakkor fennmaradt a korábbi években tapasztalt stabilitás, továbbra is a vállalkozók negyedét (27,8%) motiválta a családi hagyomány folytatása.

1. táblázat: Vállalkozás indításának motivációja

	korai szakaszban lévő vállalkozás (TEA)			bejáratott vállalkozás		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Hogy valami lényegeset vigyen véghez.	42,9%	51,1%	45,8%	60,5%	54,3%	58,3%
Hogy hatalmas vagyont vagy nagyon magas jövedelmet szerezzen.	80,9%	78,7%	80,1%	80,3%	65,3%	75,0%
Hogy folytassa a családi hagyományt.	34,8%	22,4%	30,3%	31,2%	21,6%	27,8%
Hogy megéljen, mivel kevés a munkalehetőség.	89,1%	91,2%	89,8%	84,5%	84,6%	84,5%

A magyarországi GEM kutatócsoport a hazai vállalkozók vállalkozási motivációnak mélyebb megértése érdekében a kérdőívet nemzetközi szakirodalmi források alapján további lehetséges vállalkozási motivációkkal bővítette. Mivel ezen kérdések kizárólag a hazai kérdőívben szerepelnek, ebben az esetben nemzetközi összehasonlító adat nem áll rendelkezésre.

A hét újonnan bevett motivációs elem árnyaltabb képet biztosíthat a vállalkozások indítása mögött húzódó okokról. Ennek megfelelően a kevés munkalehetőség jelentette kényszer, valamint a kimagaslóan magas jövedelem elérése mellett megjelenítettük a kényelmes megélhetést. Az önmegvalósítás, a függetlenség elérése az ambíciókról, míg a rugalmas időbeosztás az egyéni élethelyzetekről alkotott részletesebb képet szolgálhatja. A gyors növekedésű, skálázható és innovatív vállalkozásokról szóló társadalmi diskurzushoz csatlakozva vettük fel az innovatív ötletek megvalósítását mint vállalkozói motívumot. Figyelemmel arra, hogy a vállalkozások működésük, innovációs kapacitásuk által aktívan járulhatnak hozzá a fenntarthatósági célok eléréséhez, így a társadalmi, illetve környezeti fenntarthatóságot szintén nem hagyhattuk el.

A lekérdezés folyamán a GEM központi, illetve a csak a magyarországi mintán lekérdezett kérdések egy blokkban szerepeltek.

Kozma Andrea, Balogh Péter

Chief portfolio officer, CEO – STRT Holding Nyrt.

A STRT Holding Zrt. korai fázisú startupokba fektet be. Széleskörű inkubációs és akcelerációs tevékenységének köszönhetően a magyar startup-ökoszisztéma egyik kulcsszereplőjévé vált.

K.A.: Hogy miért kezdek vállalkozásba, az kulcseleme a sikernek. Miért fontos nekem, hogy egy adott problémát megoldjak? Miért én vagyok az, aki erre a legalkalmasabb? Mennyi áldozatot vagyok képes meghozni az álmaimért? A sikeres vállalkozóknál erős a függetlenség iránti vágy, az, hogy én határozhassam meg, hogy min dolgozom. A vállalkozó felfedező, kalandor. Az oktatási rendszerünk és neveltetésünk azonban szabálykövetésre tanít minket, nem önállóságra, hanem betagozódásra készülünk.

B.P.: Az anyagi motiváció kulcseleme egy sikeres vállalkozásnak, de nem mindegy, hogy vagyont akarunk teremteni vagy a napi betevőt megkeresni. Ha az utóbbi a cél, akkor valójában a potenciális munkanélküliségre adunk választ. Ez látható abból is, hogy a korai szakaszban lévő vállalkozói aktivitás jellemzően olyan országokban nagyon magas, ahol a munkalehetőségek száma alacsony. Amikor az önmegvalósítás, a világmegváltó motiváció helyét a megélhetés megteremtése veszi át, az beszűkíti a mozgásteret. A nagy kihívások, diszruptív megoldások sokszor évekig csak viszik a pénzt és az időt, nagy elkötelezettség kell ennek az átvészeléséhez. És egy jó csapat. Mindig.

K.A.: Én leginkább az ambíció hiányát látom problémásnak a magyarországi új vállalkozásokban. Kevés alapítóban van meg az éhség a sikerre, a szenvedély a vállalkozás sikere iránt. Kicsit próbálkozunk, és ha a siker nem jön elég hamar, „visszamegyünk a balettbe ugrálni”.

B.P.: Egyre több fiatal ismeri fel, hogy ha boldogulni akar, a saját kezébe kell vennie az életét és saját megoldásokkal kell előállnia. Azok lesznek sikeresek, akik nem kívülről várják a megoldást, nem sírnak, hogy elapadtak az állami támogatások a kezdő vállalkozások támogatásánál, hanem felismerik, hogy a rendelkezésükre álló egyéb erőforrások – a tanulási képességük, az ismeretségi körük, a munkabírásuk, a kitartásuk – számtalan lehetőséget rejt számukra, és mernek cselekedni.

2. táblázat: Vállalkozás indításának motivációja

	korai szakaszban lévő vállalkozás (TEA)			bejártott vállalkozás		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
Hogy kényelmes megélhetést biztosítson.	73,8%	85,9%	78,2%	64,9%	76,5%	69,0%
Hogy független lehessen.	75,4%	90,1%	80,8%	75,3%	80,8%	77,2%
Hogy megvalósíthassa önmagát.	73,8%	82,9%	77,1%	65,6%	58,8%	63,3%
Hogy rugalmas időbeosztásban dolgozhasson.	19,5%	15,7%	18,1%	25,3%	15,4%	21,8%
Hogy megvalósíthassa innovatív ötleteit.	68,3%	57,1%	64,2%	51,6%	55,8%	53,1%
Hogy hozzájáruljon társadalmi problémák megoldásához.	50,4%	54,2%	51,8%	46,9%	42,3%	45,3%
Hogy hozzájáruljon környezeti problémák megoldásához.	46,2%	42,3%	44,7%	51,0%	38,5%	46,6%

Eredményeink szerint **a hazai vállalkozók számára az elsődleges cél (1) a kényelmes megélhetés biztosítása, (2) a függetlenség, valamint (3) az önmegvalósítás. Míg a függetlenség mindkét vállalkozási fázis esetén azonos fontossággal bír, a kényelmes megélhetés, illetve az önmegvalósítás mint motiváció inkább a kezdő vállalkozókat jellemzi** (2. táblázat). Érdeemes kiemelni, hogy a függetlenség lényegesen nagyobb szereppel bír a korai szakaszban lévő női vállalkozóknál, míg az önmegvalósítást szignifikánsan nagyobb arányban említették a bejártott vállalkozást vezető/tulajdonló férfiak.

A társadalmi, illetve környezeti problémák megoldása mint motiváció a vállalkozók nagyságrendileg felénél jelenik meg. Az innovatív ötletek megvalósítása hasonlóképpen, azt ennél magasabb – közel kétharmados – arányban a korai szakaszban lévő vállalkozók említették. Ugyan ezen motivációk között a nemek között látszólag akár jelentős eltérés is tapasztalható, statisztikailag ezek egyike sem jelentős.

Némileg meglepő, hogy a rugalmas időbeosztás mind a kezdő, mind a bejártott vállalkozások csak ötöde számára jelent motivációt, ugyanakkor ez a motívum a korai szakaszban lévő férfi vállalkozók számára a nőknél lényegesen fontosabb.

A vállalkozásindítás elsődleges motivációja tehát az anyagi biztonság, illetve a függetlenség megteremtése, amelyet elsősorban a kezdő vállalkozások esetén kiegészít az önmegvalósítás igénye. Szintén fontos, de a vállalkozók csak felére jellemző motívum az innovatív új ötletek megvalósítása, valamint a környezeti-, illetve társadalmi problémák megoldása – bár a kezdő vállalkozókat az innováció némileg magasabb arányban motiválja.

Foglalkoztatás

A vállalkozók foglalkoztatásban betöltött szerepének jelentősége megkérdőjelezhetetlen. A GEM ezért vizsgálja a vállalkozók által foglalkoztatottak aktuális és az 5 év múlva tervezett számát (3. táblázat).

Tízből négy (41,1%) korai szakaszban lévő vállalkozás jelenleg nem alkalmaz senkit, ráadásul háromötödük (59,0%) 5 év múlva sem tervez bővülni. Ugyanakkor a kezdő vállalkozók felénél jelenleg is 1-5 fő dolgozik, közöttük pedig csaknem minden hetedik (13,1%) vár bővülést 5 éves távon. A hat vagy több főt foglalkoztató korai szakaszban lévő vállalkozások mintában található alacsony száma következtében a jövőbeli bővülési tervek csak nagy vonalakban értékelhetők, azonban eredményeink alapján inkább bővülést várnak a jövőben.

A bejáratott vállalkozások fele (53,2%) szintén 1-5 főt foglalkoztat, de körükben is 31,0 százalékot tesz ki az egyéni vállalkozók aránya. A gazdasági helyzettel kapcsolatos aggodalmat mutatja ugyanakkor, hogy az alkalmazottakat foglalkoztató bejáratott vállalkozások öt éves távlatban inkább a cégükben lévő munkahelyek megszűnésével számolnak.

3. táblázat: A korai szakaszban lévő és a bejáratott vállalkozásoknak a jelenleg és a jövőben tervezett foglalkoztatottak száma szerinti megoszlása

	munkahelyek száma jelenleg	tervezett munkahelyek száma				Összesen
		0 munkahely	1-5 munkahely	6-19 munkahely	20+ munkahely	
korai szakaszban lévő vállalkozás (TEA)	0 munkahely	59,0%	38,5%	2,6%	0,0%	41,1%
	1-5 munkahely	6,5%	80,4%	10,9%	2,2%	48,4%
	6-19 munkahely	0,0%	22,2%	44,5%	33,3%	9,5%
	20+ munkahely	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	1,1%
	összesen	27,4%	56,8%	10,5%	5,3%	100,0%
bejáratott vállalkozás	0 munkahely	79,5%	20,5%	0,0%	0,0%	31,0%
	1-5 munkahely	10,4%	82,1%	6,0%	1,5%	53,2%
	6-19 munkahely	6,3%	18,8%	62,5%	12,5%	12,7%
	20+ munkahely	0,0%	25,0%	0,0%	75,0%	3,2%
	összesen	31,0%	53,2%	11,1%	4,8%	100,0%

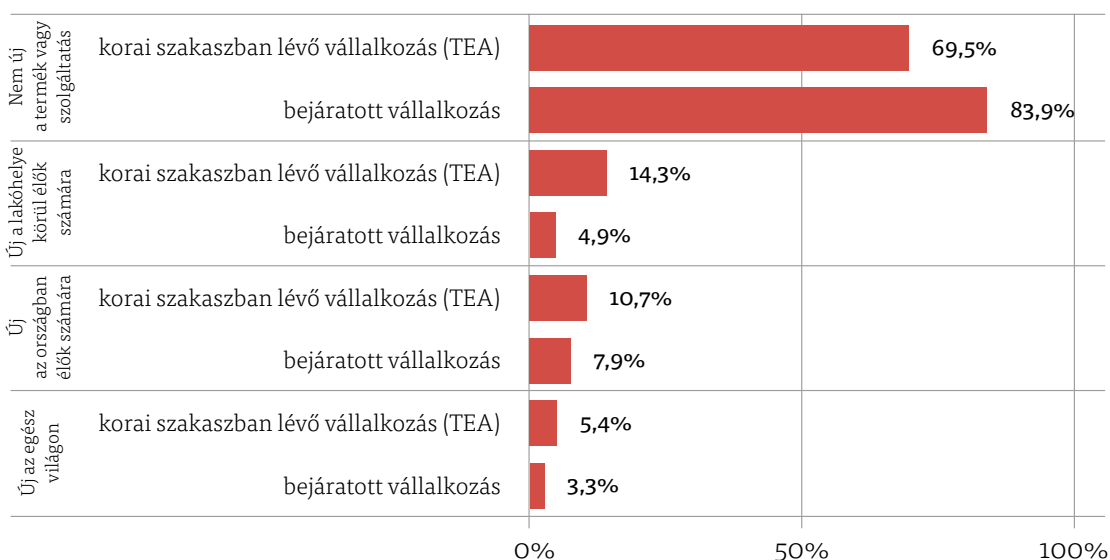
A korai szakaszban lévő vállalkozók kétharmada (68,4%), míg a bejáratott vállalkozások négyötöde (78,6%) kalkulál úgy, hogy öt év múlva is a mostanihoz hasonló számban foglalkoztat majd alkalmazottakat. Ez értelmezhető úgy, hogy a vállalkozók a meglévő munkahelyek megőrzésére törekednek.

Innováció

A GEM a vállalkozói innováció két aspektusát vizsgálja: egyrészt maga a termék vagy szolgáltatás, másrészt az annak előállításához használt technológia vagy eljárás újdonságerejét. Ez a megoldás az egyszerűsége mellett könnyen érthető módon mutathatja be a vállalkozók piaci lehetőség felismerési és kiaknázó képességét.

A korai szakaszban lévő vállalkozások közül tízből hét (69,5%), míg a bejáratott vállalkozók több, mint négyötöde (83,9%) már a piacon levő terméket vagy szolgáltatást értékesít (21. ábra), amely némileg kedvezőbb a 2022-es eredményeknél (rendre 78,8, illetve 91,6%). Ennek megfelelően pozitív eredmény, hogy a kezdő vállalkozások hatoda (16,1%), míg a bejáratottak több, mint tizede (11,2%) legalább országos újdonságot forgalmaz.

21. ábra: Újnak tekinthető termékkel vagy szolgáltatással rendelkező vállalkozások aránya

A forgalmazott termékek, illetve szolgáltatások előállításához a cégek jellemzően már bevált technológiát, illetve eljárást használnak – a korai szakaszban lévő vállalkozások közül tízből hét (71,2%), míg a bejáratott vállalkozások háromnegyede (75,2%) nem használ semmilyen új technológiát vagy eljárást (22. ábra). Ugyanakkor e tekintetben is megfigyelhető, hogy mind a kezdő, mind a bejáratott vállalkozások hetede (rendre 14,9%, illetve 14,1%) használ legalább országosan újnak tekinthető technológiát vagy eljárást.

Fontos kiegészítés, hogy **azon vállalkozások, amelyek új terméket vagy szolgáltatást forgalmaznak, gyakrabban alkalmaznak új technológiát vagy eljárást is ezek előállításához.** Mind kezdő, mind a bejáratott vállalkozások esetén közepes erősségű összefüggés tárható fel az új terméket, illetve szolgáltatást értékesítő, valamint az azok előállítása során új technológiát vagy eljárást alkalmazó vállalkozások között.

Schiller Márk

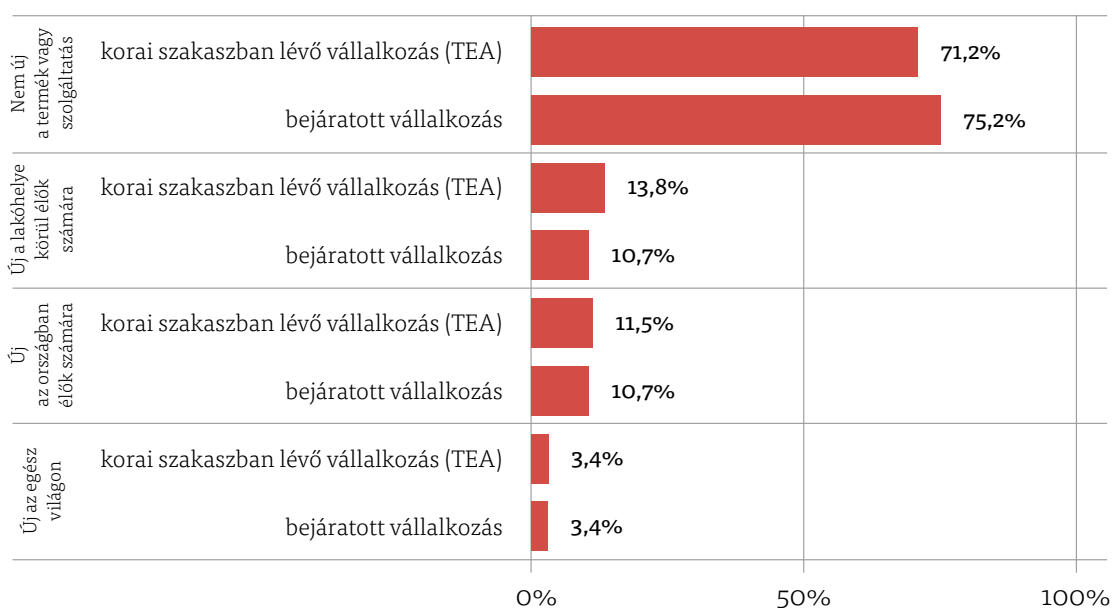
schtratégiai & marketing igazgató, Schiller Autó Család Zrt.

A már a harmadik generációt is a vezetésbe bevonó családi vállalkozás gumiműhelyként indult több, mint negyven évvel ezelőtt. A cégcsoport mára hét telephelyen az autókkal kapcsolatos minden tevékenységet kínál „családon belül”.

Az innováció kereskedő céggént számunkra a szolgáltatásaink által nyújtott minőség és érték javításában játszik kulcsfontosságú szerepet, hiszen a szolgáltatás minősége tud minket megkülönböztetni másoktól. Ráadásul a cégünk folyamatosan fejlődik, növekszik, ezért a hatékonyságunk megtartása érdekében is folyamatosan felül kell vizsgálni a folyamatainkat. Többgenerációs családi vállalkozásként az a filozófiánk, hogy az ügyfelek elégedettsége számunkra alapérték.

A belső folyamatok optimalizálása sok esetben jár új, digitális innovációk bevezetésével. ERP rendszerünk lényegében a folyamataink digitális tükörképe. Az elmúlt évek fejlesztései során pedig elértük, hogy egyre kevesebb területen kelljen papírt használni a mindennapi üzletmenet során, ahol lehet automatizmusok működjenek. Az év végére teljes cégcsoportunknál digitális lesz a számlák és háttérdokumentációjuk kezelése. Az ügyfeles folyamatainknál is igyekszünk rendszeresen újításokat bemutatni, amelyek az ügyfelek számára plusz értéket teremtenek. Ilyen volt a „0-24 okos kulcsos szekrényünk” bevezetése a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren lévő Schiller Rent irodánkban és a Schiller Autó Család váci úti központi telephelyén is. Ennek a rendszernek a segítségével önkiszolgáló autóbérlési lehetőséget kínálunk, ahol az ügyfél egy automatából 0-24-ben átveheti a bérelt autó kulcsát anélkül, hogy bárkivel is beszélnie vagy érintkeznie kéne. Másik példa, hogy a munkafelvétel legtöbb szervizünkben bevezetett fejlesztéseinknek köszönhetően már tableten is működik. Ez mind-mind abban segít minket, hogy ügyfeleinknek egy 21. századi és egyben kellemes élményt nyújtson szolgáltatásunk. 2021-ben átadott központi telephelyünk is ezt a szemléletet követte.

22. ábra: Termékéhez vagy szolgáltatásához új technológiát vagy eljárást használó vállalkozások aránya

A hazai vállalkozók többsége – a vállalkozás fázisától függetlenül – továbbra is meglévő, a lakóhelyén élők számára is ismert terméket vagy szolgáltatást értékesít, illetve ehhez már ismert technológiát, illetve eljárást alkalmaz. A 2021. és a 2022. évi eredményekhez képest pozitív, bár a kis elemszámok miatt kellő óvatossággal kezelendő fejlemény, hogy mind a forgalmazott termékek, illetve szolgáltatások, mind az azok előállításához alkalmazott technológiák és eljárások tekintetében a vállalkozók több, mint tizede legalább országos újdonságról nyilatkozott.

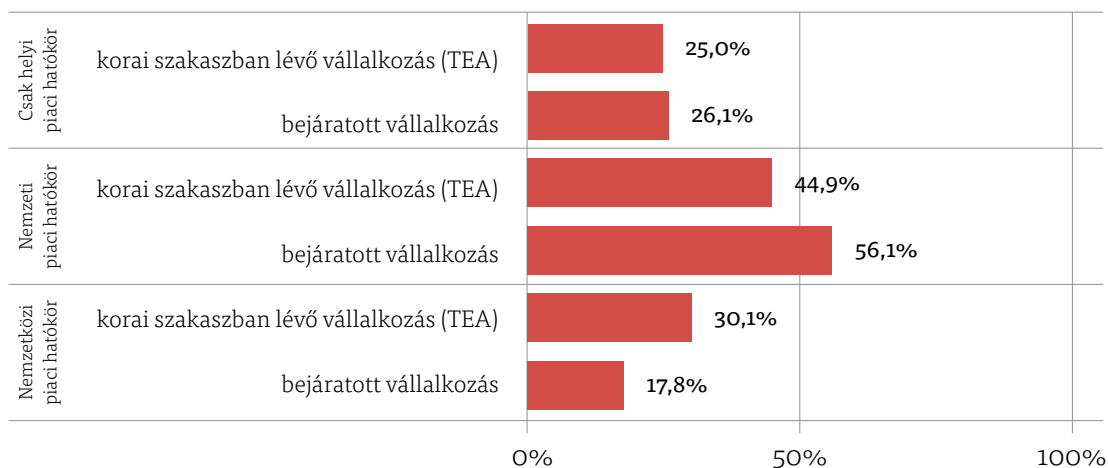
Lokális és exporttevékenység

A GEM a külpiaci aktivitás, valamint az ott elért árbevétel alapján méri a vállalkozások piaci hatókörét. Az exporttevékenység fontossága kettős. Egyrészt a nagyobb versenyhelyzet a működés racionalizálását, a termék vagy szolgáltatás folyamatos fejlesztését váltja ki. Másrészt a nagyobb piac magasabb árbevételt jelenthet, növelheti a tevékenység méretgazdaságosságát. Fontos azonban felhívni a figyelmet arra, hogy egyes tevékenységek, így elsősorban a személyi szolgáltatások, de a vendéglátás egy része is helyhez kötődik, így a lakóhelyhez közeli piaci hatókör nem feltétlenül takar kedvezőtlen jelenséget.

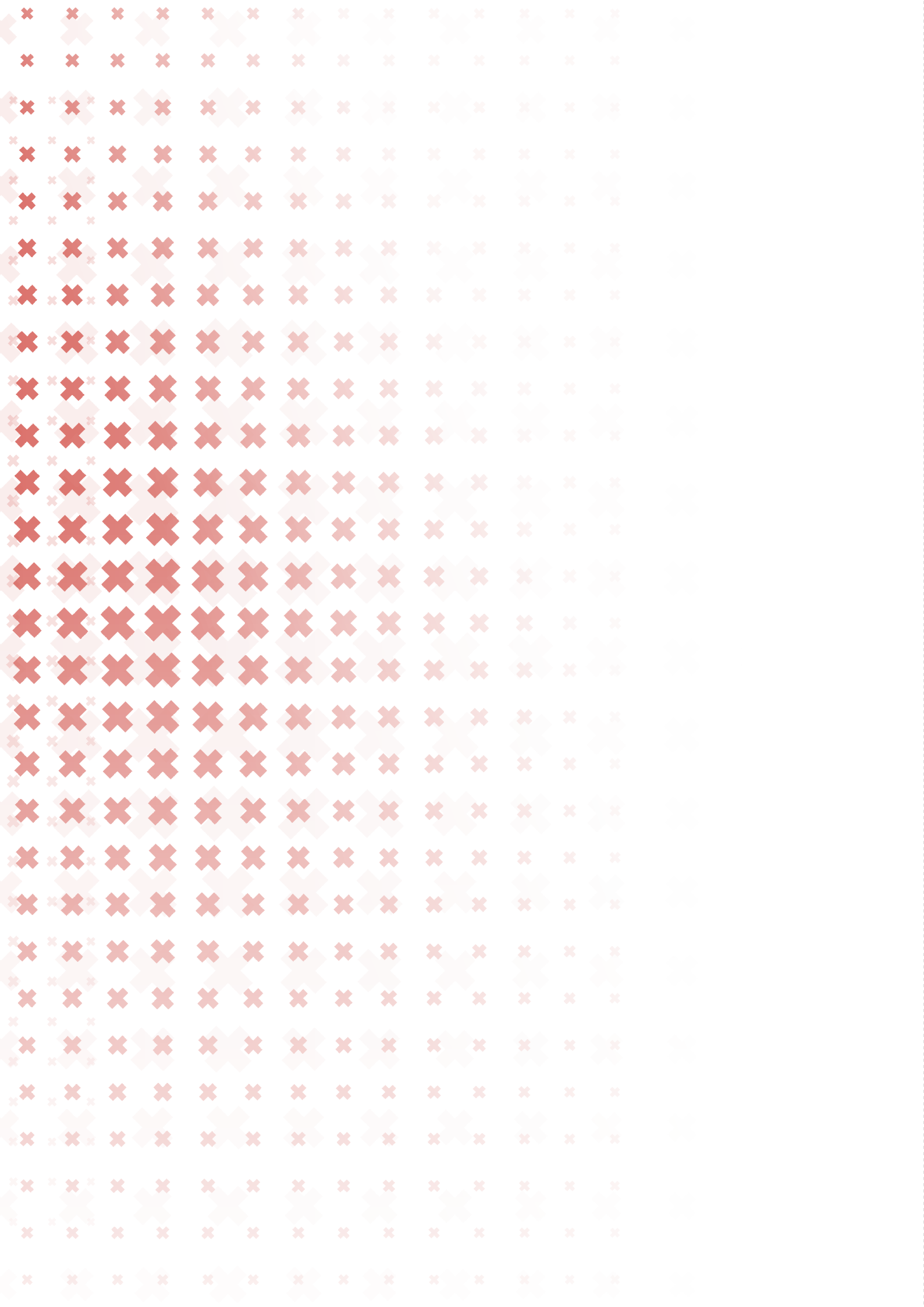
Eredményeink alapján csak a vállalkozások negyede él kizárólag a helyi piacról, a vállalkozók legnagyobb részének tevékenysége a magyarországi piacra terjed ki (23. ábra). Ez azt jelenti, hogy a korai szakaszban lévő vállalkozók 44,9, míg a bejáratott vállalkozók 56,1 százaléka rendelkezik nemzeti piaci hatókörrel. **A nemzetközi piacon is aktív vállalkozások – a korábbi években publikált értékekhez hasonlóan – többnyire**

a korai szakaszban lévő vállalkozók közül kerülnek ki, ahol a vállalkozók 30,1 százaléka aktív a külföldi piacon is, míg a bejártatott vállalkozások között ez az érték csupán 17,8 százalék. Ezen jelenség stabilitása ugyanakkor arra utal, hogy a külpiaci aktivitást a vállalkozások nem képesek fenntartani.

23. ábra: A korai szakaszban lévő és a bejártatott vállalkozások piaci hatóköre

A vállalkozók túlnyomó többsége tehát országos vagy helyi piacon működik, ugyanakkor tízből három korai szakaszban lévő vállalkozás és a bejártatott vállalkozások hatoda külpiacra is aktív.

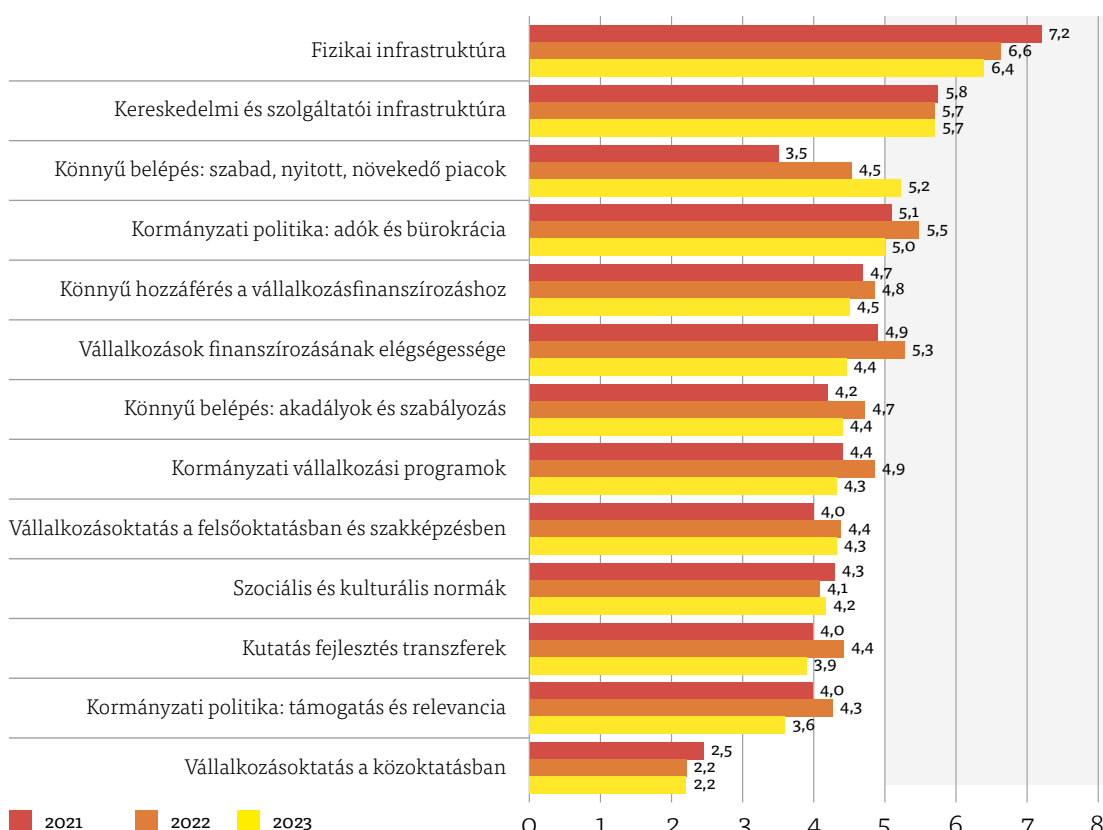

VÁLLALKOZÓI ÖKOSZISZTÉMA

Az országokra jellemző vállalkozási környezetről a GEM nemzeti szakértői felmérése (National Expert Survey – NES) nyújt átfogó képet. A szakértők értékelése nyomán kerülnek meghatározásra a vállalkozási keretfeltételeket jellemző értékek, amelyek számtani átlaga adja az egyes gazdaságokra jellemző Nemzeti Vállalkozási Kontextus Index (National Entrepreneurship Context Index – NECI) értéket. A szakértői értékelések egyetlen mutatóba történő tömörítése lehetővé teszi a vállalkozási ökoszisztémák¹ nemzetközi összehasonlítását.

Az indexet alkotó elemeket a 24. ábra mutatja be.

24. ábra: A vállalkozási ökoszisztéma elemeinek értékelése

¹ A vállalkozási vagy vállalkozási ökoszisztéma azoknak az egymástól független szereplőknek és kapcsolatoknak az összefoglaló elnevezése, amelyek közvetlenül vagy közvetetten támogatják az új vállalkozások létrejöttét és növekedését. Az egyik legismertebb kategorizálás Isenberg nevéhez kötődik. (Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. Harvard Business Review, 88(6), 40–50.)

A vállalalkozási keretfeltételek értékelése 0-10-ig terjedő skálán történik, ami alapján az 5-ös érték esetén mondható, hogy az adott terület elfogadhatónak, fejlettségi szintje kielégítőnek tekinthető.

A 2023-as szakértői értékelések alapján **Magyarország NECI értéke 4,5-re csökkent az előző évi 4,7-es értékről. Hazai viszonylatban négy keretfeltétel, (1) a fizikai infrastruktúra, (2) a kereskedelmi és szolgáltatói infrastruktúra, (3) a könnyű belépés: szabad, nyitott, növekedő piacok és (4) a kormányzati politika: adók és bürokrácia ökoszisztéma elemek értékelése éri el, vagy haladja meg a kielégítőnek tekinthető 5-ös értéket.** A könnyű belépés: szabad, nyitott növekedő piacok ökoszisztéma elem évről-évre javuló szakértői értékelésének hátterében a turbulens társadalmi-gazdasági folyamatok változást generáló hatásai húzódnak meg, amelyek a körülmények módosulása nyomán új piaci lehetőségeket nyithattak meg. A korábbi évekhez hasonlóan a leggyengébb értékelést a vállalkozásoktatás a közoktatásban (2,2) kapta. Az előző évhez képest változás, hogy míg akkor a vállalkozások finanszírozásának elégségeségére (5,3) vonatkozó elem a kielégítőnél magasabb értékelést kapott, addig 2023-ban (4,4) már nem éri el ezt a szintet és alacsonyabb a 2021-ben mért értéknél (4,9) is. A könnyű hozzáférés a vállalkozásfinanszírozáshoz (4,5) szakértői megítélése szintén negatívabb, mint az elmúlt években. A szakértők 2023-ban a korábbinál kedvezőtlenebbül ítélték még a kormányzati vállalalkozási programok (4,3) és a kormányzati politika: támogatás és relevancia (3,6) ökoszisztéma elemeket, mint a korábban.

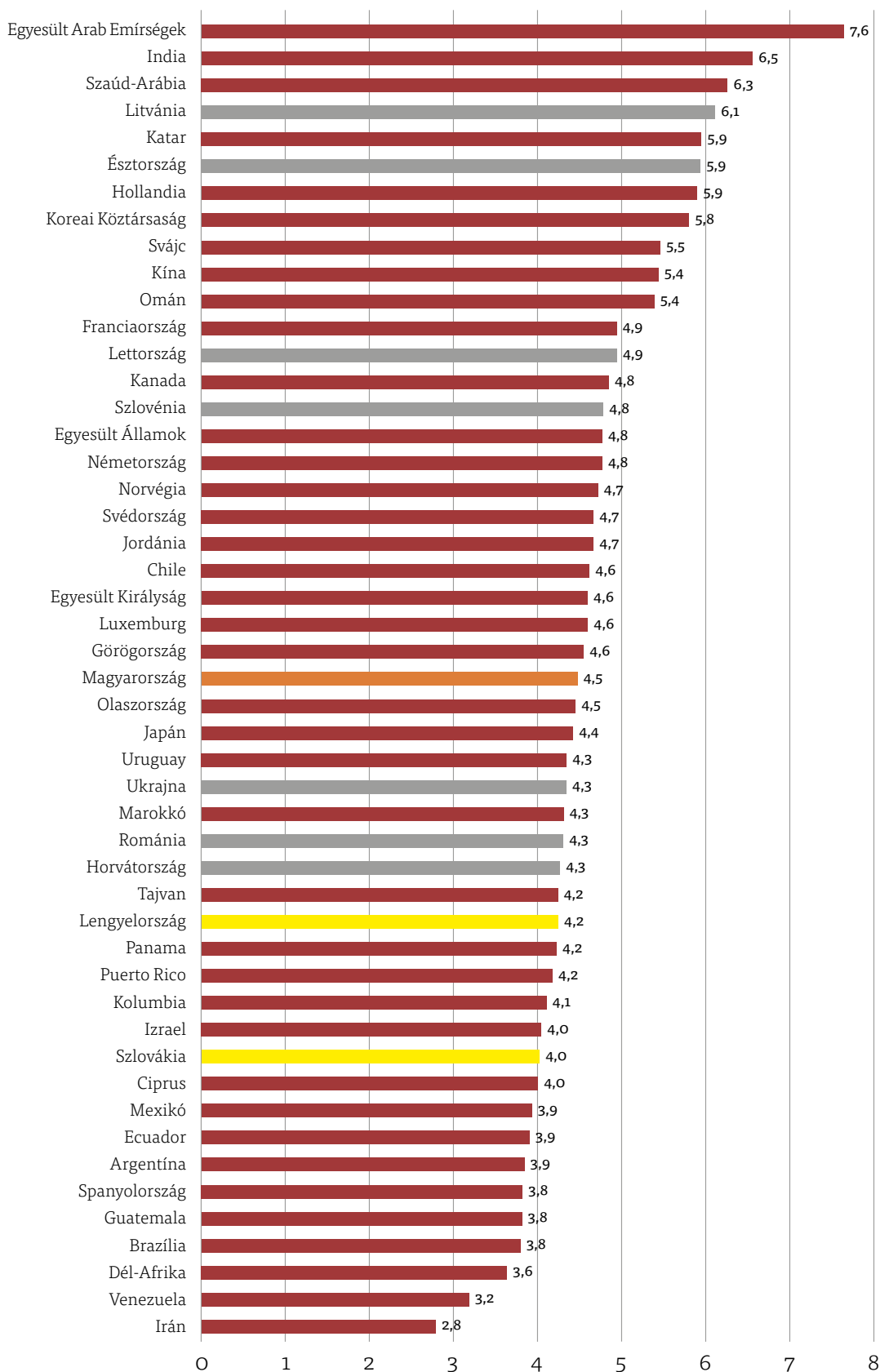
Az ökoszisztéma elemei közül a leggyengébb szakértői értékelést idén is a vállalkozásoktatás a közoktatásban kapta.

A 2023-as adatok alapján a szakértői felmérésben részt vevő 49 ország NECI rangsorát a 25. ábra szemlélteti.

Globális viszonylatban a magyar 4,5-ös NECI érték közepesnek tekinthető, két tized ponttal maradván el a 4,7-es GEM átlagtól. A felmérésben részt vevő visegrádi országok között ugyanakkor Magyarország ökoszisztéma értékelése a legkedvezőbb, meghaladva a 4,0-s szlovák és a 4,2-es lengyel értéket. A szakértők globális szinten a vállalalkozási környezet működését az Egyesült Arab Emírségekben értékelték a legjobbra, míg a sereghajtó Irán.

Érdemes alaposabban megvizsgálni a magyar vállalalkozói környezetet régiós összehasonlításban. A felmérésben résztvevő tíz kelet-közép-európai ország (Litvánia, Észtország, Lettország, Szlovénia, Magyarország, Ukrajna, Románia, Horvátország, Lengyelország, Szlovákia) NECI értékének átlaga (4,7) a globális értékkel megegyező. A régió országai közül Litvániában, Észtországban, Lettországban és Szlovéniában bizonyult kedvezőbbnek az ökoszisztéma helyzete a hazainál. A térség felmérésben részt vevő országai közül a szakértők ökoszisztéma értékelése a magyar érték alatti Ukrajnában, Romániában, Horvátországban, Lengyelországban és Szlovákiában. A régió vállalalkozási ökoszisztémái kettészakadni látszanak, Litvánia és Észtország ökoszisztéma értékelése a világ élvonalába tartozik, míg Lengyelország és Szlovákia értékelése a globális alsó harmadba esik.

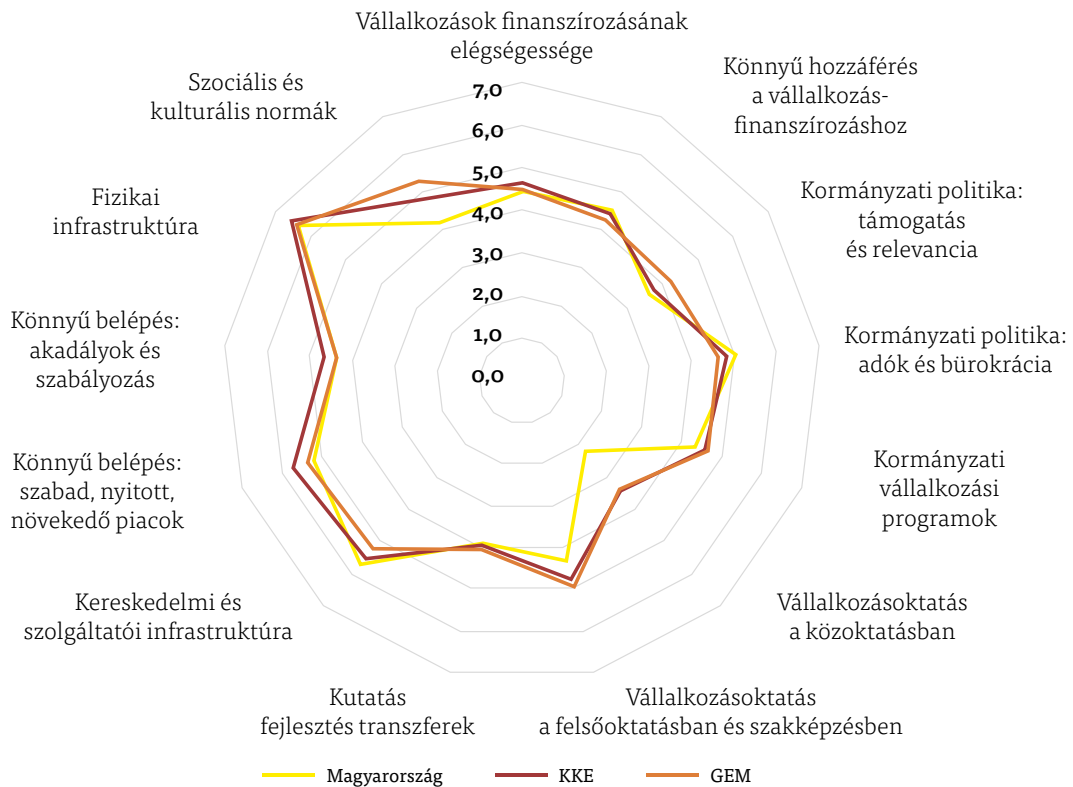
25. ábra: A NES adatfelvételben részt vevő országok NECI rangsora

Az ábrán szürke színnel jelöltek Kelet-Közép-Európa országai, sárga színnel a felmérésben részt vevő visegrádi országok, Magyarország pedig narancs színnel került kiemelésre.

A vállalalkozási környezet komplex értékelése a vállalalkozási keretfeltételek tételes vizsgálatával valósítható meg (26. ábra).

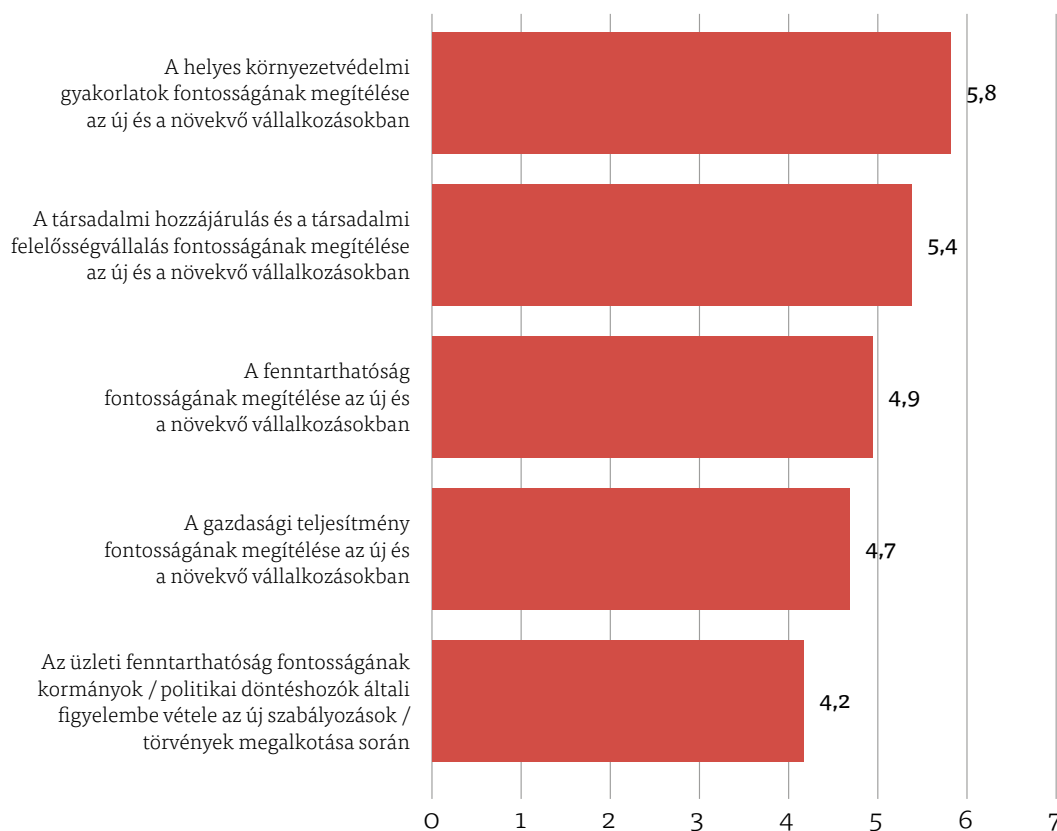
26. ábra: Vállalalkozási keretfeltételek összehasonlítása
(Magyarország, Kelet-Közép-Európa, GEM)

A magyarországi vállalalkozási keretfeltételek szakértői értékelése többségében illeszkedik a nemzetközi trendekhez. A magyar ökoszisztéma (1) a kereskedelmi és szolgáltatói infrastruktúra, (2) a kormányzati politika adók és bürokrácia tekintetében és (3) a könnyű hozzáférés a vállalalkozásfinanszírozáshoz elemek szakértői értékelésében haladja meg a régiós és globális átlagot. A hazai ökoszisztéma teljesítménye jóval a kelet-közép-európai és a GEM átlag alatti (1) a közoktatásban elérhető vállalalkozásoktatás, (2) a szociális és kulturális normák és (3) a felsőoktatásban és szakképzésben elérhető vállalalkozásoktatás tekintetében.

A 2023-as szakértői adatfelvétel kiemelt témája volt a fenntarthatóságra vonatkozó vélemények feltérképezése, amelynek eredményeit a 27. ábra szemlélteti.

27. ábra: Fenntarthatóság szakértői értékelése

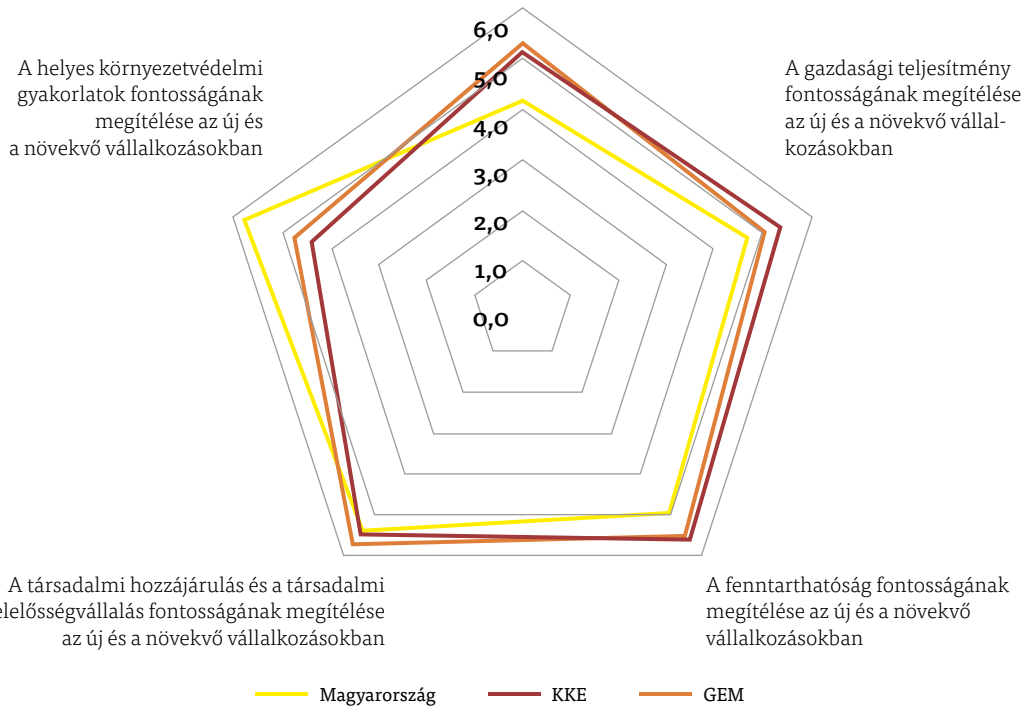
A szakértők értékelése alapján a magyar vállalkozások legfontosabbnak a környezeti fenntarthatóságot tartják, de a társadalmi felelősségvállalás is lényeges számukra, az ezen tényezők mentén mért értékelések az elfogadható szint fölöttiek. A legalacsonyabb értékelést a politikai döntéshozatalban, az új szabályozások és törvényi rendelkezések bevezetése során a fenntarthatóság érvényre juttatása kapta. **A szakértői vélemények alapján a vállalkozások fenntarthatósággal kapcsolatos fontosságérzete meghaladja annak törvényalkotásban érzékelt jelentőségét.**

A fenntarthatóságra vonatkozó szakértői értékelések nemzetközi összehasonlítását a 28. ábra szemlélteti.

28. ábra: A fenntarthatóság szakértői értékelése nemzetközi összehasonlításban

(Magyarország, Kelet-Közép-Európa, GEM)

Az üzleti fenntarthatóság fontosságának kormányok / politikai döntéshozók általi figyelembe vétele az új szabályozások / törvények megalkotása során

Az eredményeket nemzetközi összehasonlításban vizsgálva elmondható, hogy a szakértők szerint a környezeti fenntarthatóság a magyar vállalkozások számára nagyobb fontossággal bír, mint a régió és a felmérésben részt vevő összes ország esetében mért átlagérték. Érdekes lehet annak további vizsgálata, hogy mi áll a magyar vállalkozások magasnak látszó környezeti fenntarthatóságra vonatkozó érzékenységének háttérében, különösen, hogy a szakértők szerint általában a fenntarthatóság és a gazdasági teljesítmény fontosságának megítélése a régiós és globális átlag alatt marad. A fenntarthatóság elveinek jogszabályi keretek által történő érvényesítésének fontossága jelentősen a nemzetközi szinten tapasztaltak alatti.

A szakértői vélemények alapján Magyarország vállalkezési ökoszisztémája régiós és globális kitekintésben egyaránt a középmezőnybe tartozik. A globális és a régiós szintet is meghaladja a vállalkozásfinanszírozáshoz való könnyű hozzáférés, a kereskedelmi és szolgáltatói infrastruktúra, illetve az adókra és bürokráciára vonatkozó kormányzati politika értékelése. Elmaradás a közoktatásban és a felsőoktatásban zajló vállalkozásoktatás, illetve a szociális és kulturális normák ökoszisztéma elemek tekintetében érzékelhető, globális és régiós szinten egyaránt.

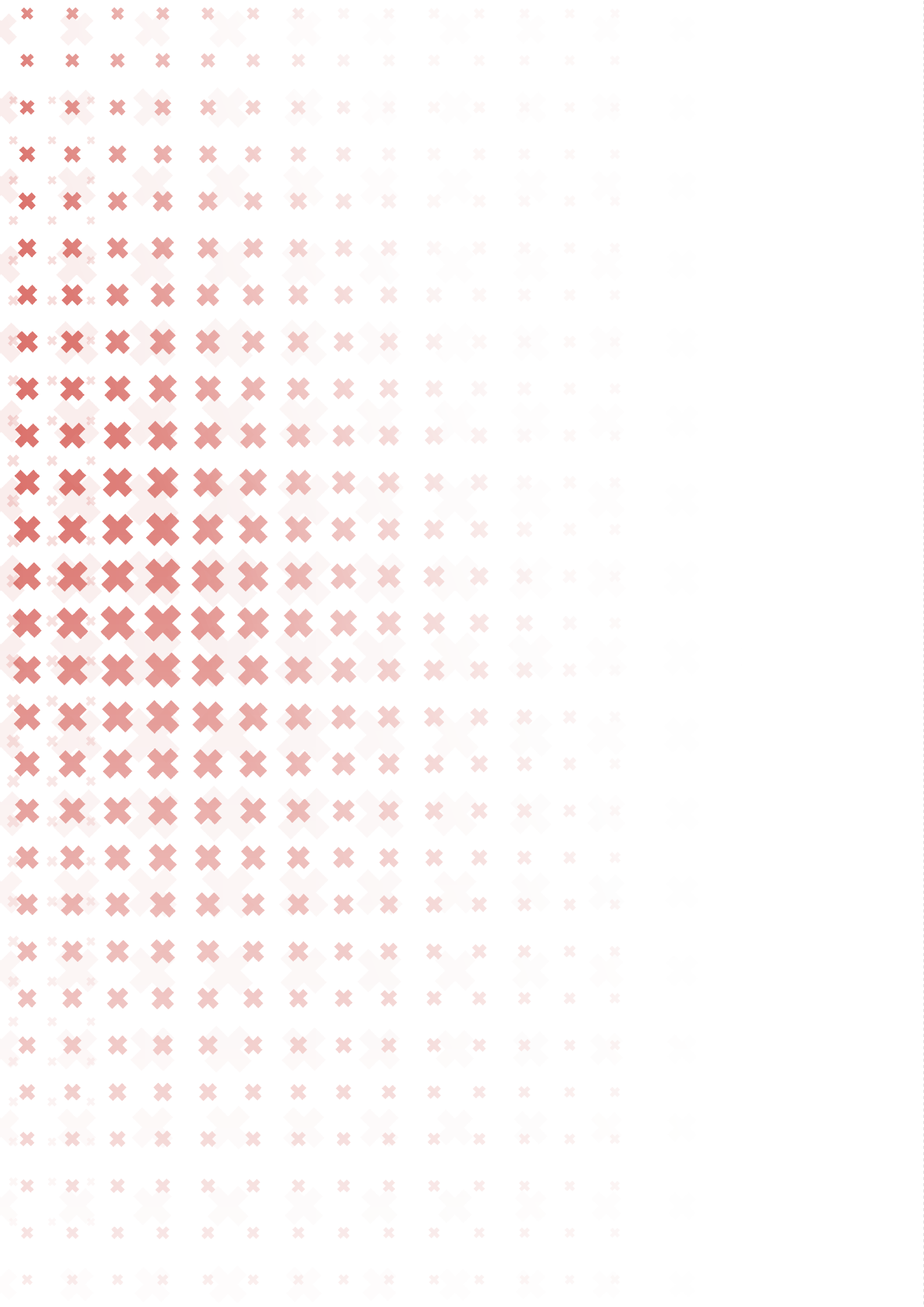
Dancsné Engler Bernadett

OTP Bank Mikro- és kisvállalkozói területének vezetője

Az OTP Bank Nyrt. Magyarország legnagyobb kereskedelmi bankja. Az OTP Csoport Kelet-Közép-Európában 1750 bankfiókot működtet, tizenkét országban mintegy 17 millió ügyfelet kiszolgálva. Magyarország mellett az OTP további négy országban, Bulgáriában, Szlovéniában, Szerbiában és Montenegróban piacvezető a hitelállománya alapján*.

Több tényező bír érdemi hatással a hazai vállalkozások üzleti sikereire, ezek közül a tudatos tervezés szerepét hangsúlyoznám elsősorban. Bár a gazdasági kihívásokkal terhelt éveket követően idén a kilátások javulására számítunk, egyelőre óvatosak a kkv-szektor szereplői. Ez a finanszírozási igényekben is megmutatkozik, a tavalyi évhez hasonlóan 2024. első hónapjaiban a rugalmas felhasználású folyószámlahitelek és forgóeszköz-hitelek a legnépszerűbbek a vállalkozások körében. A korábbi turbulens időszakban azzal is sokan szembesültek, hogy megbízható üzleti partnerekre van szükség, akikre hosszú távon lehet számítani, ebbe a körbe beletartozik a számlát vezető bank is. A vállalkozások és a finanszírozó bank közötti kapcsolat erősítése értéként kezelendő, hiszen ahhoz, hogy a finanszírozás valódi támogatás-ként érvényesüljön, számos szempontot kell mérlegelni. Egyre nagyobb igényt látunk arra, hogy a vállalkozóknak dedikált banki tanácsadójuk legyen, aki ismeri az üzletmenetüket, a működésüket érintő kihívásokat, céljaikat és lehetőségeiket. Igyekszünk eleget tenni ennek az elvárásnak, és arra törekszünk, hogy megbízható és tapasztalt tanácsadók álljanak ügyfeleink rendelkezésére. Fontos megemlíteni, hogy ma már nemcsak a hagyományos pénzügyi szolgáltatások terén, hanem az egyre nagyobb számban elérhető digitális megoldásokkal kapcsolatban is érdemes partnerként tekinteni a bankra. Ezeknek a lehetőségeknek a kiaknázása tartós versenyelőnyt biztosíthat a vállalkozások számára.

*Hungary, total assets, 31 Dec 2022; Montenegro, total assets, 30 June 2023; Bulgaria, loan, 30 June 2023; Serbia, loan, 30 September 2022; Slovenia, loan, 30 June 2023

GEM TERMINOLÓGIA

APS (Adult Population Survey / Felnőtt Lakossági Felmérés): A GEM évenkénti, a hazai 18-64 éves kor közötti felnőtt lakosság körében lefolytatott, legalább kétezer fős reprezentatív adatfelvétele.

GEM (Global Entrepreneurship Monitor): a világ legnagyobb, 1999 óta évente zajló, vállalkozási dinamikákat vizsgáló kutatása, a vállalkozási tevékenységet és ökoszisztémát leíró adatok gazdag és megbízható forrása.

NES (National Expert Survey / Nemzeti Szakértői Felmérés): A GEM évenkénti, legalább 36 szakértő bevonásával lefolytatott adatfelvétele, amelyben a szakértők kilenc vállalkozói keretfeltétel (Entrepreneurial Framework Conditions) mentén értékelik a vállalkozói ökoszisztémát.

Kudarctól való félelem aránya (Fear of Failure Rate): A 18-64 év közötti felnőtt lakosság százalékos aránya, akik ugyan látnak jó üzleti lehetőségeket, de a bukástól való félelem miatt nem indítanak vállalkozást.

Születő vállalkozások aránya (Nascent Entrepreneurship Rate): A 18-64 év közötti felnőtt lakosság százalékos aránya, akik születőben lévő vállalkozók (nascent entrepreneurs), azaz aktívan részt vesznek egy vállalkozás elindításában, amelynek tulajdonosai vagy résztulajdonosai lesznek, és amely három hónapnál több ideje még nem fizetett béreket, vagy teljesített egyéb típusú kifizetéseket a tulajdonosai számára.

Új vállalkozók aránya (New Business Ownership Rate): A 18-64 év közötti felnőtt lakosság százalékos aránya, akik tulajdonos-vezetői egy új vállalkozásnak, amely több mint 3 hónapja, de kevesebb, mint 42 hónapja (3,5 éve) fizet béreket, egyéb típusú kifizetéseket a tulajdonosai számára.

TEA (Total Early Stage Entrepreneurial Activity / Teljes korai szakaszban lévő vállalkozói tevékenység): A 18-64 év közötti felnőtt lakosság százalékos aránya, aki születő vagy új vállalkozók, új vállalkozást indítanak, vagy működtetnek.

EBO (Established Business Ownership Rate / Bejártott vállalkozások tulajdonosainak aránya): A 18-64 év közötti felnőtt lakosság százalékos aránya, akik jelenleg –tulajdonos-vezetői egy bejártott vállalkozásnak, amely több, mint 42 hónapja (3,5 éve) fizet béreket, egyéb típusú kifizetéseket a tulajdonosai számára.

EFCs (Entrepreneurial Framework Conditions / Vállalkozási Keretfeltételek): A GEM által azonosított feltételek, amelyek egy gazdaságban fokozzák (vagy gátolják) az új vállalkozások alapítását. Ezek a feltételek jelentik az NES (National Expert Survey / Nemzeti Szakértői Felmérés) keretrendszerét:

- A1. Vállalkozások finanszírozása
- A2. Könnyű hozzáférés a vállalkozásfinanszírozáshoz
- B1. Kormányzati politika: támogatás és relevancia
- B2. Kormányzati politika: adók és bürokrácia
- C. Kormányzati vállalkozási programok
- D1. Vállalkozásoktatás a közoktatásban
- D2. Vállalkozásoktatás a felsőoktatásban és szakképzésben
- E. Kutatás fejlesztés transzferek
- F. Kereskedelmi és szolgáltatói infrastruktúra
- G1. Könnyű belépés: szabad, nyitott, növekedő piacok
- G2. Könnyű belépés: akadályok és szabályozás
- H. Fizikai infrastruktúra
- I. Szociális és kulturális normák

NECI (National Entrepreneurship Context Index / Nemzeti Vállalkozási Kontextus Index): A gazdaságok vállalkozási környezetének összesített, átlagos állapotát tükröző mutatószáma, számításának alapját az NES adatok képezik. Egy számba tömöríti a 13 nemzeti vállalkozási keretfeltételt, amelyeket a GEM kutatói, mint a vállalkozások számára kedvező környezetet legmegbízhatóbb módon meghatározó tényezőket azonosítottak. A vállalkozási keretfeltételeket reprezentáló 13 változó egyszerű számtani átlagként számítható. A vállalkozási keretfeltételek mérése a kutatásba bevont szakértők által 11 pontos Likert-skálán értékelt tételek alapján zajlik, a válaszok összesítése főkomponens-elemzéssel történik.

GEM fogalmi keretrendszer és adatfelvételi módszertan

A Global Entrepreneurship Monitor (GEM) a világ legátfogóbb vállalkozói aktivitást mérő kutatása, amelyben 1999 óta számos ország évről-évre stabil módszertani megalapozottsággal hajt végre adatfelvételt. 2023-ban összesen 49 ország (reprezentatív lakossági felmérés 46 országban, szakértői interjúk 49 országban) vett részt a kutatásban.

A GEM-ben részt vevő országok a kezdetektől fogva a következő kérdések megválaszolásával segítenek megérteni a vállalkozói szellem és a nemzeti gazdasági fejlődés közötti kapcsolatot:

- Eltérő-e a vállalkozói aktivitás szintje az egyes országok között, ha igen milyen mértékben?
- Befolyásolja-e a vállalkozói aktivitás mértéke az országok gazdasági növekedésének ütemét és jólétét?
- Mitől válik egy ország vállalkozó országgá, és milyen tényezők befolyásolják a vállalkozói tevékenységet?

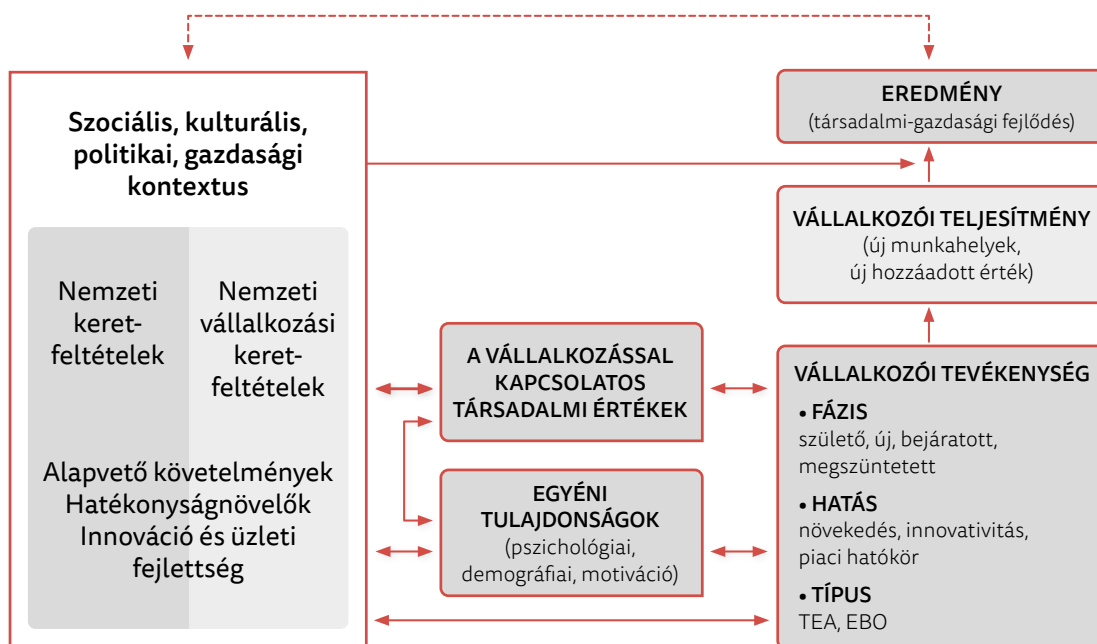
A vállalkozói szellem és a nemzeti gazdasági fejlődés közötti kapcsolat megragadása érdekében a GEM fogalmi keretrendszer (conceptual framework) dolgozott ki a következő célok mentén (29. ábra):

A modell

- tegye lehetővé a vállalkozói tevékenység szintjének összehasonlítását a különböző országok, földrajzi régiók és gazdasági fejlettségi szintek között;
- tegye lehetővé annak meghatározását, hogy a vállalkozói tevékenység milyen mértékben befolyásolja a gazdasági növekedést az egyes gazdaságokon belül;
- járuljon hozzá a vállalkozói tevékenységet ösztönző és/vagy hátráltató tényezők azonosításához (különös tekintettel a nemzeti vállalkozási keretfeltételek, a társadalmi értékek, a személyes tulajdonságok és a vállalkozói tevékenység közötti kapcsolatokra);
- biztosítsa a vállalkozói attitűdök, tevékenység és törekvések nyomon követését az országokon belül, alapozza meg az évenkénti nemzeti értékelés készítését a vállalkozói szektorról;
- támogassa az egyes országok vállalkozói kapacitásának növelését célzó hatékony és célzott szakpolitikák kialakítását.

A GEM fogalmi keretrendszerének alapfelvetése, hogy a nemzetgazdasági növekedés az egyének azon képességének eredménye, hogy felismerik és megragadják a kínáló üzleti lehetőségeket. Az egyének vállalkozói tevékenység indításával kapcsolatos döntéseire a személyes képességeiken és tudásukon kívül a környezeti tényezők is hatással vannak. A vállalkozói tevékenység indításának meghatározói az egyén lehetőségészlelése és képessége (motiváció és készségek), hogy éljen ezen lehetőséggel, továbbá az egyént körülvevő környezet. A GEM fogalmi keretén belül a vállalkozási keretfeltételek írják le a környezetet, amely befolyásolja a vállalkozói tevékenységet, amely aztán a társadalmi értékek és gazdasági fejlődés révén visszahat a környezetre. (Forrás: <https://gemuae.uaeu.ac.ae/en/framework.shtml>)

29. ábra: GEM fogalmi keretrendszer (Forrás: GEM Global Report 2023/24)

A GEM a vállalkozói tevékenység világos és konzisztens definícióját fogalmazza meg, és a vállalkozási tevékenység mérésének és értékelésének a fogalmi keretrendszerben lefektetett, kiforrott módszertanával rendelkezik. A kutatásban részt vevő országok mindegyikében a nemzeti csapat (National Team) feladata az adatfelvételek lebonyolítása és az adatok elemzése. Az adatfelvétel két egymást kiegészítő lekérdezésből áll. Az Adult Population Survey (APS) a vállalkozást indítók jellemzőit, motivációit, ambícióit és a vállalkozással kapcsolatos társadalmi attitűdöket vizsgálja. A National Expert Survey (NES) legalább 36, a GEM adatminőségért felelős csapata (Data Team) által jóváhagyott szakértő értékelését gyűjti össze a vállalkozási keretfeltételekre vonatkozóan.

A GEM felmérésben részt vevő országok és kategorizálásuk

A GEM adatgyűjtésben részt vevő országok kategóriákba sorolása a Világbank adatai alapján történt, a GEM által meghatározott jövedelmi határok alapján (4. táblázat):

- **alacsony jövedelmű országok, ahol az egy főre jutó GDP alacsonyabb, mint 25 000 USD,**
- **közepes jövedelmű országok, ahol az egy főre jutó GDP 25 000 USD és 50 000 USD közötti,**
- **magas jövedelmű országok, ahol az egy főre jutó GDP magasabb, mint 50 000 USD.**

4. táblázat: A GEM adatfelvételben részt vevő országok kategorizálása
(Forrás: GEM 2023/2024 Global Report)

Alacsony jövedelmű országok < 25 000 USD	Közepes jövedelmű országok > 25 000 USD < 50 000 USD	Magas jövedelmű országok > 50 000 USD
Brazília	Argentína	Egyesült Államok
Dél-afrikai Köztársaság	Chile	Egyesült Arab Emírségek
Ecuador	Ciprus	Egyesült Királyság
Guatemala	Észtország	Franciaország
India	Görögország	Hollandia
Irán	Horvátország	Kanada
Jordánia	Izrael	Katar
Kína	Japán	Koreai Köztársaság
Kolumbia	Lengyelország	Luxemburg
Mexikó	Lettország	Németország
Marokkó	Litvánia	Norvégia
Thaiföld	Magyarország	Olaszország
Ukrajna	Omán	Svájc
Venezuela	Panama	Svédország
	Puerto Rico	Szaúd-Arábia
	Románia	Szlovénia
	Spanyolország	
	Szlovákia	
	Uruguay	

Technikai részletek

A magyar GEM Nemzeti jelentés alapjául a magyar felnőtt lakosság körében lefolytatott reprezentatív adatfelvétel (APS) és a magyar szakértőkkel készített interjúk (NES) szolgáltak.

Az adatfelvételek technikai részleteit a következő táblázat tartalmazza.

5. táblázat: Az adatfelvételek technikai részletei

Minta jellemző	Magyarázat
APS	
Alapsokaság	18-64 év közötti magyar felnőtt lakosság
Alapsokaság mérete	6.465.545 fő
Mintaelemszám	2.023 fő
Mintaválasztási terv	Többszörösen, azonos arányban rétegzett minta
Minta típusa	Valószínűségi
Adatfelvétel ideje	2023.05.02. – 2023.05.31.
Adatfelvételi módszertan	Telefonos lekérdezés
Mintaválasztás módszertana	Lista lapján történő véletlen tárcsázás
Adatfelvételt végezte	TÁRKI Zrt.
Adatrögzítést, SPSS adatbázis létrehozást végezte	TÁRKI Zrt.
Nyomon követés, minőségbiztosítás és végső ellenőrzés	GEM Hungary National Team
NES	
Alapsokaság	Vállalkozásfejlesztési szakértők, vállalkozók
Minta	36 szakértő
Minta típusa	Kényelmi minta
Adatfelvétel ideje	2023.03.16. – 2023.05.22.
Adatfelvételi módszertan	Telefonos interjú
Adatfelvételt végezte	Budapesti Gazdasági Egyetem
Adatrögzítést, SPSS adatbázis létrehozást végezte	GEM Hungary National Team

További irodalmak

- Csákné Filep, J. – Gosztonyi, M. – Radácsi, L. – Szennay, Á. – Timár, G. (2022): Vállalkozási környezet és attitűdök Magyarországon. Budapest, Magyarország: Budapesti Gazdasági Egyetem
- Csákné Filep, J. – Gosztonyi, M. – Radácsi, L. – Szennay, Á. – Timár, G. (2022): Entrepreneurial Environment and Attitudes in Hungary. Budapest Business School, Budapest, Magyarország
- Csákné Filep, J., Radácsi, L., Szennay, Á. & Timár, G. (2023). Tenni akarás és megélhetés. Budapest, Magyarország: Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE).
- Csákné Filep, J., Radácsi, L., Szennay, Á. & Timár, G. (2023). Taking initiative and earning a living. Budapest Business School, Budapest, Magyarország.
- GEM (Global Entrepreneurship Monitor). (2022). Global Entrepreneurship Monitor 2021/2022. Global Report: Opportunity Amid Disruption. <https://gemconsortium.org/report/gem-20212022-global-report-opportunity-amid-disruption>
- GEM (Global Entrepreneurship Monitor). (2023). Global Entrepreneurship Monitor 2022/2023 Global Report: Adapting to a "New Normal". <https://gemconsortium.org/report/20222023-global-entrepreneurship-monitor-global-report-adapting-to-a-new-normal-2>
- GEM (Global Entrepreneurship Monitor). (2024). Global Entrepreneurship Monitor 2023/2024 Global Report: 25 Years and Growing. <https://www.gemconsortium.org/report/global-entrepreneurship-monitor-gem-20232024-global-report-25-years-and-growing>
- Gosztonyi, M. (2022): COVID-19 positivism: Has COVID-19 changed Hungarian entrepreneurs' perception of business opportunities? PROSPERITAS, 9(4), (1). Budapest Business School
- Csákné Filep, J. (2022): Guest editorial: Global and local perspectives of entrepreneurship research. PROSPERITAS, 9 (4) (5). Budapest Business School
- Chandler, N. (2022): Entrepreneurial personality and motive: A study of Hungarian early-stage entrepreneurs using GEM data. PROSPERITAS, 9 (4) (3). Budapest Business School
- Győri, Zs. – Kása, R. – Szegedi, K. (2022): Hungarian entrepreneurs' sustainability motivations based on GEM 2021 results. PROSPERITAS, 9(4) (4). Budapest Business School
- Sági, J. – Szennay, Á. (2022). A COVID-19 pandémia első évének magyar vállalkozásokra gyakorolt hatása, különös tekintettel a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekre. Polgári Szemle 18, 80–97, doi:10.24307/psz.2022.1107.
- Csákné Filep, J. – Szennay, Á., (2023): Factors influencing entrepreneurs's decision-making concerning SDGs. In Nedelko, Z., Korez Vide, R. (eds.) (2023). 7th FEB International Scientific Conference: Strengthening Resilience by Sustainable Economy and Business – Towards the SDGs. University of Maribor, University Press. DOI: <https://doi.org/10.18690/um.epf.3.2023.21>
- Krankovits, M., Csákné Filep, J., & Szennay, Áron. (2023). Factors of Responsible Entrepreneurial Behaviour: Empirical Findings from Hungary. Chemical Engineering Transactions, 107, 25-30. Retrieved from <https://www.cetjournal.it/index.php/cet/article/view/CET23107005>

A kutatást a BGE Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda végzi. A Budapesti Gazdasági Egyetem vállalkozásfejlesztési kiválósági központja alkalmazott kutatásokat végez, valamint bekapcsolódik nemzetközi kutatási projektekbe, hogy a hazai vállalkozói szféra számára valóban fontos kérdésekre szülessenek válaszok. A GEM projekt mellett kiemelt kutatási területe a családi vállalkozások, a start-upok, a szabadúszók, valamint a vállalkozásoktatás és mentorálás. A Budapest LAB emellett képzéseket, workshopokat, programokat fejleszt és tart, melyekkel támogatja a vállalkozói készségek fejlesztését, a vállalkozói tudás megszerzését. Érdekes és fogyasztható módon, széles körben osztja meg a felhalmozott, a vállalkozói léthez kapcsolódó tudást és inspirációt nyújt a vállalkozást tervezőknek és vállalkozóknak saját platformjain keresztül és együttműködések keretében.

További információ: <https://budapestlab.hu/>

Budapest LAB

